Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 14 АВГУСТ, 1984 ШУ. ◆ № 96 (6974). ◆ Мах 3 кап.

Ирланде общественни деятела Ш. Макбрайда тIахьехама новкъоста К. У. ЧЕРНЕНКОС денна ответ

Вевзаш волчу ирландски общественни деятела, Ленински, Нобелевски машара премей лауреата, Дуьнен хаьдкъашта юкъерча машара бюро председатела Ш. Макбрайда КПСС ЦК Генеральни секретарега, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателга новкъостага К. У. Черненкога дахтад массане а деррига герз дIададаккхарга кхача дагахьа Советски Союзан ВIашагIкхийттача Штаташтен юкъера гIулакхаш дегIадоаладара хьакъехьара массехк идеяш юкъахь дола письмо. Дохеделатох новкъоста К. У. Черненкос цунна денна ответ.

Хьамсара господин Ш. Макбрайд!

Массане а деррига а герз дIададаккхара гIо де дагахилар хьагойташ бола Iа бу тIахьехам тахан шерра лаьрхкача дуьнен общественни уйлашка хьсихна ба. ХIара кIашан уйла ен волча сага кхаьрта гуш ма, ядерни герз дIахо сацданнхаро, хIаьта цу тIа а, сихдаь герз хьадела кхьметтел космосе а кхоачаде гIертаро дерригача адамашта ядерни катастрофа кхерам тIаьттабеш хилар.

Iа яьцу, ядерни тIом цхьаккха маIан доацаш хилара а Лаьтта ядерни герзах муьтъаданнхана дерггдоацаш хилара а йолча американски президента тIехьарча заявленеш цIенхашттара переговораш яра торолу, яхаш. Хьона дина хоаш долчча тайпара, машарен переговорийн хьакъехьара хьамальлаш хIакало а кIеттацъ дъь дац американски сагIово. ЦхьавакъьЙа, США администраце леладу деррига практически гIулакхаш тарлуш дац переговораш е а вIашни юкъера гIулакхаш тоаде а гIерташ я ше яхаш США администраце дувцарица. Къьгта гуш-да, дуцуш дар хIанзара американски позици хувца дагаболчоа тара а ца хилар.

Тхо, тхоай сагIорахьара, цига яь Iняйнадац, ВIашагIкхийттача Штаташцара гIулакхаш тоаде гIерташ тхоащ хиларах йоала заявленеш. Амма укказа ниттта уйла йолаш хила еза шакке а сагIуп. Сона хетачох, Советски Союзан ВIашагIкхийттача Штаташтен юкъерча моллагIча переговорий бокъонца йола чIогIа дард сагIонаши вIаши юкъера гIулакхаш цIенача дега тIара леладарахи е йоагIаш йола кийчо прахи латташ хила езаш хилара хьакъехьара хьа вонкхача нахара а политически а опыто дйташ йола вывод, яйсе я. Иштта да оаха лерхIар а.

Советски кулгалхошта хет, американски администраце дувцаш дола хабараш а доладаш хоадам боллаш дола гIулакхаш да ВIашагIкхийттача Штаташтен тхонен юкъера гIулакхаш тоадарга бодача наькъа тIара духьаленаш дIахьа когаредар дьена.

Хьо увах цIена хилари халкъашта юкъера машар бахьан беш болча хьай сий долча балхах хьа кияхари довш вола.

К. ЧЕРНЕНКО.

Нах. Б. Д. АБАЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашна партийних боахамеи организаше беркате болх барах а вальча дийнахьа денз 60 шу дизарца дувзаденна а Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Абаев Баку Даудовичга — «Шалинский» совхоза директора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВДИНСКИЙ.

гор. Грозный.
1984 шу, 10 август.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьажий 1984 шера воркI беттен июль беттен городашта, районашта, къахьегама коллективашта юкъе валаьча социалистически яхье итогашка.

Эттара лакхагIа производственни хьокхамаш долаш планаши тIеийца социалистически декхареши кхочашдерах призови моттигаш а луш республикански газеташта тIечIоагIдьена Сийлен улга тIа яха лаьрхIад:

РАЙОНАШТА ЮКЪЕ:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ—

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА

ШОЛЛАГIА МОТТИГ—

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА

КХОАЛАГIА МОТТИГ—

ВЕДЕНСКИ РАЙОНА

карттара технико-экономически хьокхамаш кхочашдерах, тIехьаьосаш предприятеш а йоацаш поставкашта йола заданеши декхареши йоархIаш продукци 100 процент маьхала йоакхиягга Iалашдерах.

ПРОИЗВОДСТВЕННИ IИЛМАН-ПРОИЗВОДСТВЕННИ ОБЪЕДИНЕНЕШТА ЮКЪЕ:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ—

«Промавтоматика» яхача Iилма - производственни объединенена 104 процент продукци маьхалйоаккхилга Iалашдерах, кIаьта поставкаш а лаьрхIача 100 процент, къахьегама овсарлен план 109,7 процент кхочашъярах, продукцега дIадодар 0,8 процент лохдерах.

«Грознефть» яхача производственни объединенена, продукци маькалъяннзара план 103,3 процент, поставкаш а лаьрхIача 100 процент, къахьегама овсарлен план 103,1 процент кхочашъярах 95 эзар тонн маькдатта деккхара план тIехкхоачашъелга Iалашдерах;

ШОЛЛАГIА МОТТИГ—

«Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединенена, продукци маьхала йоакхилга 104 процент, поставкаш а лоарxIаш 100 процент, къахьегама овсарлен план кхочашъелга 102 процент Iалашдерах, продукцега дIебода мах 0,4 процент кIезигберах;

«Чечингазстрой» треста, подрядни балхаш дара план 102,8 процент кхочашъярах.

КХОАЛАГIА МОТТИГ—

«Грознэнерго» яхача районни энергетически управленена, продукци маьхала йоакхилга 101 процент, поставкай задани а лаьрхIаш 100 процент, къахьегама овсарле 102 процент кхочашъелга Iалашдерах, продукцега дIебода мах 0,9 процент кIезигберах;

«Чечингушводстрой» яхача гIишлон управленена, юкъарча боарама подрядни балхашта 102,2 процент, шай низаца 102,9 процент план кхочашъярах, къахьегама овсарлен план 102,7 процент кхочашъярах, гIишлон-монтажни балхашна дIадодар 6 бетта 9 процент лохдерах.

ПРОИЗВОДСТВЕННИ КОЛЛЕКТИВАШТА ЮКЪЕ:

ХЬАЛХАРА МОТТИГ—

— «Старогрознефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управленена;

— Горячеводски бурув тохара балхий управленена;

— производственно-товарни контора;

— Гудермесски медицински инструментий завода;

— «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно - экспериментальни завода;

— Грозный станце локомотивни депона;

— машинашка листерча почтамта;

— Нохч-ГIалгIай цементни завода;

— ГрозНИИ института;

— ВIашагIтехача Грозненски ТЭЦ-е;

— № 2 йолча мыьяха завода;

— ЧИУС № 4 йолча гIишлон-монтажни управленена...

ШОЛЛАГIА МОТТИГ—

— «Октябрьнефть» яхача мехкдаьттен гази йоахача управленена;

— СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода;

— радиотехнически завода;

— электромеханически завода;

— «Чечингсельстрой» яхача треста вышкабетонни конструкцей завода;

— № 2 йолча пассажирски автотранспортни предприятена;

— Малхбоалерча электрически сетанта;

— «Севкавспецэлеваторон» яхача треста № 441 йолча специализированни дIе-юза йолча механизированни колонена;

КХОАЛАГIА МОТТИГ—

— Старогрозненски бурув тохара балхий управленена;

— В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода;

— электроремонтни завода;

— Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене Грозненски вышкабетонни конструкцей завода;

— «Союзавтоматстрой» яхача ВНПО опытно-экспериментальни завода;

— «Чечингушводстрой» яхача гIишлон управлене № 4 йолча дIе-юза йолча механизированни колонена.

ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикеи хьадер дукхагIеи хилийта!

ШИН ШЕРА КХОАЧАМ ХИЛЛАЛ

Дийнахьи буси хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача 10—11 килограмм шура йоакх хIанз Грозненски района «Кулаpинский» совхоза фермай коллективаша.

— Карарча шера тха совхоза къахьегамхоша социалистически декхар тIайийнад № 1 йолча ферме гIолда 3500 килограмми № 2 йолча ферме гIолла 3200 килограмми хIара кхоабича Iаттагара шура яккха, — йоах совхоза партхома секретара Исаев Хьусена.

Къаьстта чIоагIа теркам тIабохийт укхаза цахадйаш дикал лакха йолаш дола гIожен моше доакъар шоай хьайбашта лоаттадара. Эггара хьалха цIенхашттта вIаштIехьдаькад хьувгъам лакха болаш доакъара культуреш хьалххеяра балхаш.

Ииттa, шоай бехктокхам кхета а беш, механизаторашa болх барах 500 гектара тIара люцерна хIанз кхоалагIа хьокхаш латт, шельалахьа кхы а шозза из хьакха уйла йолаш а ба. Цул совгIа 500 гектара тIа силоса лаьрхIа йола хьажкIаш а дика хьалхкеньй совхозе. ХьалхагIа хьакха йолальй кхи дехкаш доацача 300 гектара тIа хьалхкейраш. Цар хьувгъам чуйцаш латт юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 200 центнер а йоакхаш. ХIаьта геттара дика хьийкъай 200 гектара гIара хий дехкаш яраш. Цар хIара гектара тIара 300 центнер моша доакъар даргхиларах тешаш ба совхоза специалисташ.

9 август хьатIаотташ кийча а яь 4000 тонн сенаж кIоага чу еллай совхоза болхлоша, шера планагIа кийчье йоагIар 2600 тонн йолаш. Цул совгIа 700 тонн йол а аргIаш дал дIаоттаьй цар. Люцернай баьцех — 1300 тонн, из кхы тIа кийчъе зерхIаш ба механизатораш.

Массехк ди хьалха дIадоладаьд силос кийчъяра балхаш. Кхай тIа болх беш я кхо комбайн. ХIанале 1500 тонн силос кийчъяьй. Шоашта хаьъе социалистически яхь а йоаржаь хьияр айденна къахьегача комбайнераша, трактористаша, шофераша, кхьгга болхлоша юкъера лаьрхIача хIара балха дийнахьа 400—450 тонн моша доакъар кIоага чу дол.

— ПланагIа кийчье йоагIар 7500 тонн йолаш 15000 тонн силос кийчъергья оаха. ХIаьта укх шера деррига Iалашдаь доакъар шин шера хьайбаш кхаббел хургда, — тIатох шеко йоацаш волча партхома секретара.

Доакъар кийчдеш боахача болхлошта юкъе цхьа сагаш шай балха норма дикка тIехкхоачаш ца ем. ХIаьта царна юкъе овсарле лакха йолаш къахьег комбайнераша Вангаев Тапалус, Газимаев Хьумида, Саидов Руслана, шофераша КПСС члена, «За трудовую доблесть», «За трудовое отличие» яха медалаш лелаеш волча Курбанов Абдрашида, Джабраилов Адама, силос дIанийсъеш боахкача болхлоша Амирханова Хамсае, Албастова Шубайнас, С-100 яхача гусеничн тракторица силос IотоIаеш воаллача Чижма Виктора, кхьбераша.

С. АУШЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1) «Кулаpинский» совхоза хьалхалаттта шофер Курбанов Абдрашид. 2) Хьокхаш латт хьажкIаш.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ГIишлонхой гIулакхаш

«Чечингсельстрой» треста чувоагIача ерригача гIишлон организацешта мел яраш йола вышкабетонни наделеш, маркхал, бетон, кхыйола материалаш лоаттаерех я цар базови предприяте Грозненски вышкабетонни конструкцей завода коллектив. ГIишлонхой хьашташ дизза кхоачашдара шай ерригa торонаш сарцагIъяхача цо цхьа бутт дIабахийтабац укх шера ше тIаийца декхараш тIехкхоачаш ца деш. ДIабахача ворхI бетта задавел совгIа предприяте болхлоша арахийцай 295 эзар сома маьха товарни продукци, нормативно-цIена продукци арахецара план 28 процент тIехкхоачашьяьй. Укх бетта чотагIа маьхала яьккхар 91 эзар сом мах бола тайп-тайпара гIишлон продукци.

Нормативно - цIена продукци арахецачара къахьегама овсарле 28 процент тIехкхоачашьяьй. Цун чотагIа планал совгIа арахийцай 92 эзар сома маьха из продукци.

Даим социалистически яхье хьалха а латташ хIапалехьа интилекха хьалхарча дагь шера план кхоачашьяь бригадаш а я укхаза. Царех я Бабаян Егише кулгалдеча столярни-станочникий бригадаи Муслуев Iабдулла керте латтача арматурщикий бригадаи коллективаш. Цхьаккха смена дIаяхийтац цар шоай норма 150—160 процент кхоачаш ца еш.

ПОДРЯДАГIА БОЛХ БЕШ Я...

Укх шера бIаьсти тIехьадаро а тIаккха ца тохаро а чIоагIа дукьале йир Грозненски района «Заря» яхача совхоза баьцадаараш кхедеча болхлошта. Геттара сиха цоалагIа юха дIаде дезаш нийсделар бIаьш гектараш хулаш доли хьалхагIа дIадийна хина баьцадаараш.

Вакъда, баьцадаарий фу дIадийна ца хиларах Басункаев Хож - Ахьмада кулгалдеш йолча бригада из хало ла елаш хиланзар. Дукхача шоранка къахьегаш йоккха опыт кареерзаь вола бригадир хаоттам дика хургхиларах тешаш вацар. Из цар воих бригадаца сана шай кхай тIа баьцадаараш дIа ца дуваш цо тIехьадалийтара бахьан. Хало хьахьекхар цунна хийттар нийса хиннилга.

ЧIоагIа ша техачул тIехьагIа цIенхаштта обработка е езаш докъацелар лаьтта. Дика ха дIаяхар уж балхаш чакхдоахаш а. Яхаяле а кхай тIа бухсоцаш хьахинна хьувкъам бригада болхлой раьза болаш ба. Ииттa, карарча шера планагIа яха йоагIараш 110 тонн йолаш цкъарчоа 124 тонн нарсаш яьхай цар. Уж тешаш ба 50 тонн нарсаш лачкахьалкхента кхы тIа шоаш йохкаргхиларех. ХIаьта баьцадаараш хьалкхедеча дIадодар дукха кIезигагIа а да воих бригадашца нийсдеча. Хьувкъам лакха болаш хьахиннай помидораш, кхы тайпа баьцадаараш.

БIарахьажа дог доагIаш овсарах хIама юкъе доацаш цIена да баьцадаараш тIадолакха. Низ болаш я цар баьцовгIаш. «Факели», «Лейбжинский» яха хьалха хьайоалаш йола помидораш листа тIаьхкай.

— Иштта уж листа хьалхееш хилча техникаца болх бе тхоашта хала хургдолга ховше а из метод юкъейоалайир оаха, хIана аьлгIа болх дукхагIа бе безе а хьувкъам лакхагIа хургболча тайпара хьалкхее езаш яр помидораш, — йоах Басункаева.

ХIара догIа массаза делха помидорай баьцашта молхаш йийттай трактористa Надаев СаIид - Хьасана. Из цхьа моллагIа волча механизатора бе хала болаш болх а хиннаб. Хиннабале а йоккха опыт йолаш специалист хиларах баьцовгIашта зе ца деш из болх дика чаккбаьккхаб цо. ХIаьта овсар деш, лаьтта цанцадоаккхаш, кхы тIа эшаш дола Iуьвал деш шоай низ дIа ма кхоачча кулг-кара балхаш даьд Юсупова Зайнаша, Магомадова Хожас, Исабекова Сейас, Гагиева Сацитас, Исабекова Совдата, кхьбараша. Цхьаккха а тайпара бехк боаккхилга йоацаш хьинаре къахьийгад бригадерча 33 саго. Цар бокъонца хьа а хьеккад шоаш лаьтта дезаш нах хилар.

Совхоза воих бригадашкара бараш а ба дика болхлой. Бале а эггара беркатегIа къахьег Басунаев бригадерча болхлоша. Цар подрядагIа бу болх. Бокъонца кхетадьд фуд бухсоцаш цох хьахургдар.

Из метод шоай балха юкъе йоалайнча цIенхаштта вIаштIехьдоакхх бригадира учет лелаяра гIулакх в. ХIара дийнахьа баьча балха итог ю. Болх дикагIа дIабахьийтара а хIаьта хIаране хьегача кьнийна боагIара мах бара а Басункаева хIара бригадерча болхлочоа хьацъоаста а яь баьцадаараш тIадола участок дIаеннай. Цу гIулакхо хIара болхлочуи бехктокхам лакхбу, хIаьта ше хьадер дикагIен цIенагIен а ду. хIана аьлча цо кхетабу ший алапи цу участка тIа бухсоцаш хьахинначох тийша хургдолга. Цудухьа болхлочо ший низ дIа ма кхоачча Iуьвал а ду цхьаккха саго хIама ала а тIакъйожи доалтаде а ца безаш.

Хьалха дIахьажча хана хьувкъам чуэца болабича нормаш тIехкхоачашъе гIерташ сихбеннача болхлоша когаш тIабетташ дукха баьцовгIаш хIалакйора. Цу тайпара хIама хург ма дий аьна кхера верааш дац хIанз гIулакх.

Цхьаькха цхьа хIама а да укхаза белгалдаккха доагIаш. ПодрядагIа болх беш хилча техниках а пайда дикагIа эц. ХIанз кхашка болх беш яр шоэза кIезигагIа я. Лакхъенай техника лелаяра эффективность, бокккагIа ба цо беш бола пайда а.

Бригадни подрядах хьадоалар бIарга а гуш болхлоша йоакхо ю хьалкхебаь баьцдаарий хьувкъам цхьаккха хIама ца дойташ чуэцара, кхалкара гулдаь латта [illegible]раш ца талхийташ шоай маьнахьа консервни заводашкеи тиккашкеи дIадахьийтара.

Лоацца аьлча, хIанз дай болаш да кхаш.

Р. ВИТОРОВ.

КОМСАШ ЛЕЛАЕРАШ ЯХЬЕ БАЬННАБ

— Гудермесски районерча комсаш лелаечар — «Восточный» яхача совхоза хьалхале лелаеча Юнусов Шимилхьажи бригадай «Новогрозненский» яхача совхоза Насуханов Вачи бригадаи шоаш хьалхагIа тIалийна хинна декхараш, хьежа а хьежа, кхы а докккагIа хилийтара хьакъехьа дIадоладаь гIулакх (оаха газета тIа дийшад цунах лаьца) шерра хьалхьацад тха комсаш лелаечар а. — йоах Надтеречни района «Новогорский» яхача совхоза керттерча агронома М. Гидизова. — Тхоай собраненна оаха дийцад тхоай торонех, цул тIехьагIа керда, докккагIа дола декхараш тIалаца а лаьрхIад.

Новогорски комсаш лелаечар укх шера пачхьалкхенга йоаха лаьрхIа комсаш 2240 тонн яц, цар шу доладуча хава лийрхIача бесса. 400 тонн дукхагIа я. Шоай дош цар кхоачашдергхилар торонаш а комсий хьувкъамо а хьахьокх.

Таханарча дийнахьа комсаш лелаечар Iувал деш 448 гектар комсаш я. Къаьнагьи уж, але а, лаьтта лелаераша дукха къахьийгад царна, уж дика хилийтара а цар бокха хьувкъам бакхьара а. Шергга даьржа да комсаш лелаечарна юкъе массехк гектар хьа а ваьж, царна Iувах деза.

— Тха отделене 267 гектар комсаш я, — йоах хьалхарча отделене управляюща волча Хасбулатов Сапара. — Царех 200 совгIа гектар делалех йолча подрядни звеньяшта дIайийкъа я, хIара деъалга 3—5 гектар йолаш. БIаргаго езар шоана цар плантацеш иштта лелаю — кIотаргаш дика доал даь я, лазараш дац, зуламдергаш а цIенъенна дIаяьхай. ХIара кIотарга тIа 20—30 докха гайдоал доал. Бокха хьувкъам ба из. Нагахьа хьалхагIа оаха лийрхIа хинна дале хIара гектара тIара 50 центнер комсаш чуэца, хIанз 60 центнер ялкха лархI оаха. ХIаьта уж дика дукхагIа а.

Кхы а лакхагIа цIера социалистически декхараш тIаийцад цхьацца йолча звеньяшен бригадай коллективашен. Иштта, НГIАССР Лакхехьарча Совета депутата, Къахьегама Цlеча Байракха шина ордена кавалера, коммуниста Энгинаева Залпий бригадо ше лелаеча 57 гектара тIара юккъера дIалаьрхIача 70 центнер комсаш чуэца лаьрхIад хIаране тIаса. ХIаьта Юсупова Икиане бригадо 68 центнер комсаш чуэца дош деннад. Межиева Ванас, Халадова Хале, Шахмаева Анус, Бахоева Бучус, — 80—90 центнер.

Фу даьд комсаш лелаечар цу тайпара бокха хьувкъам кхебара?

— ХалагIа мел дола балхаш-и хIанз даьлдаьннад, — йоах М. Гидизова. — Цул совгIа, хIанзехьа а дика а даьд.

Укх шера хIара гектара тIа йиллай 350 килограмм аммиачни селитри 500 килограмм суперфосфати. Бокка терниш тIабахийтабар хий тохара а. Соахка гуракьен укх шера бIаьстая юкьен хий тохар комсашта, хIара гектара 1200 кубометр тохаш. Венгта, хий-м хIанз а детт массе а дийнахьа. 20-ча август беттага кхачачанца деттаргда цу иштта — 800 кубометр йолаш хIара гектара. Цо дикка лакхбергба 1984-ча шерара комсий хьувкъам.

Дукха балхаш даьд механизатораша комсаш овсарех, бIехача баьцех цIенъеш. Комсий кугIараштa юкъера йоккъаш а кIотаргашта голаьара моттигаш а цIенъеш «МПВ-1», «ПРВН» яха агрегаташ яр. Массанешта а масал телаш бар трактористаш Мовла Муртазалиеви Мовсад Шахмаеви.

ХIанз «Новогорский» совхоза комсаш лелаераш сувал бaь кийчлуш ба комсаш чуэца. Тоаьь, нийсъиъ, цIенъьь латт цар кошаш, лодочкаш, ведараш, секатораш, кийчъяьй иштта транспорт а. Цхьалхаяьнккай, товньй болхлошта эшаргйола помещенеш а. вIаштIехьньнкхай метта ноартал. 600 бIаь сага лаьркIа я лагерь. Укхаза хургьа полевой столовеш, дерггIа кухонни оборудовани а йолаш йола. Эшаргболча кхачанна йоакхо яьй, цул совгIа, йоакхо яьй къахьегамхоша салаIара а. Укхаза я спортплощадкаш, дIе угIдокаш, спортинвентарь, телевизораш, радиоприемникаш, истоеш тIара ловзараш, газеташ, журналаш... Из шедар а 1984 шерара хьувкъам чуэцаргболча болхлошна хьажаш да.

...Иштта а вешта а, совхоза комсаш лелаераш вогтайша ба шоаш доккха дакъа юкъехьоргхиларах мехка Кхачан программа кхочашъяра долча гIулакхa.

П. ГАГИЕВ.

Партийни организацешка — отчеташи хоржамаши

ДОШ МА ДАРРА ДИЙЦАР

Дикка йоккха я Грозненски швейни объединене цхьоалегӀча филиала партийни организаци. Цунна юкъе ва 56 коммунист а парте членалле цхьа кандидат а.

Отчетни хана шоаш баьча производственни балхах, партийни, вахара гӀулакхех гуччахьа а ма дарра а дийцар коммунисташа укх деношка хиннача отчетно - хоржамий собране. Цига доклад йир партийни организаце секретара Лекарева Ольга Николаевнас.

— Отчетни хана, — аьлар цо, — массаза а санна, коммунисташа шоай керттера тертам лоаттабир паччахьалкхен плани тӀакхча декхаря толаме кхоачашдара тӀехьа социалистически яхь вӀашгӀехьйоаккхаш, из шерра дӀадоархаеш. Цу яхье шоашахьа хьокхам тийлар.

Производственни балхах дувцаш Ольга Николаевнас, белгалдаьккхар, филиала коллективо дӀадахача кхаь шера оалаеш ханал хьалха кхоачашъяь хилар, хӀаьта укх шера а иштта толаме болх беш йоаха а.

7 бетта план 104,3 процент кхоачашъяьй, планал совгӀа арахийнай 58,8 эзар сома мехка продукци, вадаех йоагӀачуй дукхагӀа махкальйиккхар дукха продукци.

КПСС Центральни Комитета декабрьски (1983 ш.) Пленуме планал совгӀа къахьегӀна оасарле иайтъе, продукци хьайрга дӀадоар хоала аьнна дӀа кхайкарал хьал а даьца, филиала барзкъаш хӀанахь тегача кхаллха къахьегама оасарле планал совгӀа 9,9 процент лаккхьяй, сойха цу кайка дакхачоа 8,8 процент а бен, хӀаьта продукци йоарга дӀадоар 0,6 процент бохар.

Уж толамаш доахача, хьалха а санна, шоашара къахьаш дуц чакхбаьлар балха йоккха опыт йолча мастера, коммуниста Киряк Раиса Петровнас кулгалдеча 8 участка болхлой. Цар 7 бетта задани 108,1 процент кхоачашъяьй.

Филиале дукха ба шоашкара къахьегама хьокхам толаш бола коммунисташ. Царех ба массаза а производстве хьалхалатташ хьабоагӀа швеяш — мотористкаш Абубакарова Мадина, Сандова Люба, Ткачева Валентина, Сеталова Люба, нахьбараш.

Продукци дукхагӀа араделаш толамаш доахаш санна филиала коллективо хаддилза къаесам лоаттабир цуя дикал лаккхьяра. Цу тӀехьа йа а яьлар. ДӀадахача шера филиале ера 21 рекламаци, 25 эзар сома гӀод а тохаш, хӀаьта укх шера дӀадахача хана 6 мара енаяц, 4 эзар сома.

Уж толамаш нах а доккхагӀа хургдар, продукци дикагӀа арахецаргьар филиала болхлоша, нагахьа санна цар къахьегам а салаӀара хьалаш а дила ма доаттӀаре хиннадаларе. Цар болх бу тоттача а къаьнача а помещенешка. Цхьайолча моттигашка тхоянах хий чудоагӀа, доттӀа дийлхача, доа дешача. Барзкъаш тегаш йола машинаш тиша я. ХӀаьта ехача уж лерттӀа тоаре хила доттӀа технически гӀулакх дац.

КӀалаш фурнитурен массаза а хила ма доаттӀаре дика, бое а эша боарам а болаш яц. Из Ӏаткь продукци дика хьаира.

Къахьегама дисциплина чӀоагӀъеш цхьадола хӀамаш даь дела а нах дӀахо йоладе хана а цу тӀехьа кхоъсам лоаттабе безаш ба. Укх шера дӀадахача хана аь сага прогулаш яьй. ХӀана нийсъу балха ханах биза пайда ца беаш? ДӀалаьӀнадац балха хьабалха нах тӀехьабусаш хилар.

Филиале болх беча нахах 80 процент бараш юрташкара хьенхулаш ба. Автомашина шиь ханнахьа ца хилар бахьан долаш уж тӀехьабусаш моттигаш я. Масала, 4 августе 30 нахалаг 1,5 сахьата тӀехьайсар.

Коллектива беча политически кхетама балхах аьлча, из ма доагӀаре хьабара эша моттиг яц. Кхаллаха болх беча участкаш помещенешка из бе йиш а хилац. Кабинете 10—20 саг мара хоашц.

Собране къамаьл даьча къонача швея - моторисгкас Батуева Джайсаре аьлар, филиале болх беча кхайнахах дукхагӀбараш мехкарий, къона болхлой ба. Царна вӀашагӀкхетта, культурно садаӀа, художественни самодеятельность хила моттиг яц. ХӀаьта филиале болх беш 800 совгӀа саг ва. Клуб чуйолча помещенех склад яьй. Парте массаза а йоакхо яьй кагирхой политически, культурни сахкетам лаккхаре. Коммунисташ декхарийла бу комсомолхошта а кагирхошта а юкъе кхетама болх бе, царга хьожаш хила. Из дош дийцал филиала партийни собранешка, партбюро заседанешка. Бакъда, цу хьакъехьа ер ма дий аьнна дац хӀама дац е де торо а яц. Объединене кулгалхошта хьалхашка цӀенхаштта оттаде деза кагирхошта кхетам бала торе хилийтара дош. Из дӀадех КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеша.

ВокхахагӀволча механика Ткаченко Павел Семеновича аьлар, филиала оборудоване ремонт яра, технически гӀулакх дара эша кхоачам бац, нахьметтел мастерски чуйилла помещени а яц, дежурни слесарашка йиш хилац барзкъаш тегача машина меха ярбе, хӀана аьлча, цунна отташ йола чарх яц филиале. Иштта мара нийслаш кхьийола эша инструмент а. ХӀаьта тишъенна машинаш каст-каста тоае езаш хул.

Арахеца продукци дикагӀа хилийтара Ӏатегаш дола хӀамаш дийцар контролера Кузьмина Людмила Витальевнас.

Кхоачашбоаларашк уж дӀадалара де безараш хьоахаьачуя тӀехьагӀа швея-мотористкас. Ленински районсовета депутата З. В. Сазановас дийцар шоаге йоалача баьццарешк доккхача тиша чу цӀаккха а дага ма хетта хьалха хӀама ца хилярах, хӀаьта тийа ше дукхача хана хьайла хул. Шоаш баллара бальна чубоахаш, цӀагӀа эша баьццарашк эза йиш хургьяр кхалкаьа, нагахьа санна уж цу тиша чу лоаттадоре, из тиша лерттӀа бола бее яларе.

Коммунисташа шоай партийни организаце секретаралла юха а йоржар О. Н. Ленерева.

Ю. ТЕГАЛОВ.

КЪАМАЬЛ КОРТА БОЛАШ ДАР

Йиллача хана дӀайолалелар Нохч - ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене УМС-2 цехови организаце коммунистий собрани. Парторганизаце секретара ше отчетни доклад е йолайлалехьа хоам бир гулбеннарашка партбюро членаш тахан укхаза цамогаш хиларца хьабахна ца могаш бисача ветераний - коммунистий цӀагӀа баха царца къамаьлаш деш, доклад а сонама проект а царга дӀайоаний-таш хиннаб, хӀаьта царна доклада юкъедахьа е тоаде доагӀа аьнна хийттар теркая а деш, хувцамаш а даьд, аьлла.

Иштта, юкъедахьа деза доагӀа дисциплина а порядок а йолаш, нах хетар тергалдеш хилара хьалаш хьедир цига.

Даь шу мара дац УМС-2 коллективо шийна баланса а йолаш къахьега, хӀаьта коммунистий хьалхленца цу юкъа кхӀозига хӀама даьдац коллективо. Хьалхарча шерашка паччахьалкхенна са деш хинна из хӀанз лакха рентабельни я. Иштта, карарча шера ворхӀ бетта пландагӀа бакхха безаш хинна пайда 60 эзар сом белла, баьккхар 254 эзар сом ба. Паччахьалкхен план кхоачашъяьй 104,2 процент, къахьегама оасарле лаккхъеннай 7,4 процента, хӀаьта байхашка дӀадоахийтар а лохагӀа да планагӀа лаьрхӀачул. Цу дерригене чӀоагӀа бӀубоаллийтаб коллективага В. П. Гамалеевас — парторганизаце секретаре, аьча доклада тӀа цу толамашка кхачара коллективага аьттув баьннача бахьанех дувцаш белгалдаьккхар, цу хьакъехьа коммунистий ахьгардии доархӀам айбара гӀулакх а бокхача доархӀаме хиннадаь.

330 къахьегамхо чувоагӀа управленега, шоашта юкъе 25 коммунист а 42 инженерно-техническа болхло а волаш. Укхаьарча партийцашв коллектива дисциплини порядоки хулта Ӏалашду. Из дош шоай собране а дувцаш хиннаб уж. ХӀаьта цу даьнъе шоашта юкъера бехктоахам айбаьчул тӀехьагӀа нахьчарга доагӀар хьадека аттагӀа хилар царна. Собране къамаьлаш даьча коммунисташа тракториста Н. И. Ковина, къахьегамен алапен отдела вокхагӀволча инженера В. Н. Труша дийцачох кхетаде йиш яр укх тӀеххьарча хана коллективе гӀоза дисциплина теххаяь моттигаш наггахьа мара хулаш йоацилга.

Коллектива ше вӀашин кхотаилар балхан долаш цуй шиш лаийхбеннаб, кулгалхошна а ца хьежаш, цар шоаш юхатох харцваьннар. ХӀаьта партбюро ше дукхагӀа тергалде яьннай наьха хьашташ, уж кхоачашдара низ дӀакхоачер деш я. Партбюро секретараца е профсоюзни организаце председателца къамаьл хилча, цхьаккха раьза воацаш е къоастадалза дешаш дисе дӀаводац. Кхаш дувцар собране дош оалаш хиннача цхьачар. Цар дешаца а гӀулакхаца а хьайлац нийса бар. ХӀаьта хьайлашна уйтийху хеттараш, капар ше сайне, тайп-тайпара я. Чубаха цӀенной тоадара шоашта гӀо дехаш, санатории путевка ехаш, бер ясле дӀачудалара йоавсостал делиш а кхьдола гӀулакхаш нийс тӀаух нах. Де йиш яр ца деш юха верийтац цхьаккха, хӀаьта шоай низ дӀакхоачаш ца хилча саг дӀахкетаву, цунга нӀенг-дукха сатохаиза е агӀа хьаьтӀанхачарга хьежаш саьердаиза даргдоацилга дӀахойт. Иштта наьха йоакхо еш партбюро хилар бахьан долаш хӀанз отчет душ цӀийбенна хьоаза баьннар партбюро члений а цуя секретара а.

ХӀаьта шоаш дечох кхоачабаь Ӏе дага бий уж? Бац. Къахьегамхошта доагӀа хьалаш хьадара, предприяте ноа, доакой тӀа порядок хилийтара лерттӀа царцагӀйоалаш ца хиларах иритика йир собране администрацена. Автокрана машиниста К. А. Неробова, № 6 йолча участка начальника декхараш кхоачашдеча А. И. Ростоцева управлене кулгалхошта белх бир цар техникана капитальни текущи ремонт елга оттальча графикагӀа лелийнга Ӏалаш ца дарех.

Белгалдаьккха даьа, УМС начальник А. И. Цаценко а керттера инженер А. Х. Улубаев а цу хьакъехьа ала хӀама доешш ца бисалга. ХӀаьта графики телдарах лаьна цу дувцаш А. Н. Цаценкоо шоашта яь критика хара йинзар, бакъда, цо болх лерттӀа вӀашттӀехьбаккха ца могаш хилар Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене УМС-а тӀа-тӀа тела задаенш чӀоагӀа нийсаьала хиларца дийзар. Техника технически осмотр яра дӀаоттае йиш ца хиларца из йохаль аьккхалца цунга болх бейта безаш хул, йоахар цо. ХӀаьта кхьметтел цох а кхоачам а хилац.

ЦӀьарчоа хетаду деррига цо ма яхара долаш санна. Бакъда, тӀаккха хаттар хьалхашка отт: «Механизмех пайда эцара ворхӀ бетта коэффициент кхоачаш ца еш хӀана йисай? аьнна. Хьагучох цу тайнаре болх вӀаштӀехьбаккхар пайдане дац механизаторашта йеттех гӀишлойъерашта а. Ремонтин база чӀоагӀъе еза, техника ханнахьа тоаелга Ӏалашдеза дергдаш.

ХӀаьта довзоа тӀа достам хилийтара дӀадехаш хиннача хьакъехьа собране КПСС членалле кандидат волча ноа. Хатуевна тӀадналар цу балха кулгалделга.

Айса цига къамаьл деш аз белгалдаьккхар, собрани йоагӀача бесса чакхъаьнна хилар.

ТӀаккха ейлера укх тайпара дешаш хьахезар: «Тханцига даим яхар санна корта бола къамаьлаш деш чакхъаьл уж». Цунна цар тӀайлца сощам а ба боагӀара хилара совгӀа кхи тӀетоха хӀама дагӀац.

Партбюро секретаралла юха а В. П. Гамалеева хержар.

Э. ЧОЛТАЕВ,
КПСС Грозненски горкома организаторе инструктор.

Хьалха я кагийрхой бригада

ДӀадахача шера паччахьалкхена баьццараш доккхара план кхоачашъяьйнар Шалински района «Южный» совхоза къахьегамхоша. Из декхар дӀадаьккхилара шоай низаш тӀадерзадаь балхаш деш боахк уж шоай кхашка. Цар ворхӀ планагӀа доахьа доагӀараш 2700 тонн долаш карарча шера 3000 тонн баьццараш паччахьалкхенга доахка.

Совхоза баьццарашк кхеден йолча бригадашта юкъе аьрхача социалистически яхье хьалха я Магомадов Адама кулгалдеш йола комсомольско - кагирхой бригада. Цун болхлоша хӀанза 100 тонн кабачкаш дӀаяхьийтай торгови базашка; хӀаьта деррига цар доали дийа баьццараш 601 тонн да. Хьинар айденна къахьег болхлоша Элиханова Асета, Гараева Рузайс, Гадиева Зинас, Элиханова Зарас, нахьбараша.

И. АСЛАХАНОВ.

ЦхьайттаьлагӀча пятилетка шерашка тӀехдина къахьегаяй толамаш доахаш ба «Красный молот» завода чугунолитейни цеха болхлой. ВорхӀ бетта план дика тӀехкхоачашъяьй цар. Къахьегама оасарле планах лаьрхӀачул 20 процент лаккхъяьй.

Уж толамаш доахача ноза бригадашта юкъе лоархача социалистически яхье хьалхайра моттиг дьаккхай Баклеев Валентин Сергеевичай кулгалдеча болат лоалдерий бригада коллективо. Паччахьалкхен план тӀехкхоачашъярал совгӀа ше кийчъеш йол бола продукци тӀехдина хулийт цо.

СУРТА ТӀА: бригадир В. Баклеев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Хьайбаш дика долаш Ӏалгара дахара кийчо еш боахк Назрановски района «Экажевский» совхоза болхлой. Альдиев Ӏийсаен Арчакоаев Хаматханен кулгалдеш йола лаьрккхӀа вӀашагӀъелла ши бригада а гӀонен моллин доакъар кийчдеш.

Шоай декхараш кхета а деш хьакар вӀаццха къахьегаш боахк механизатораш. Лоацца кийчъа цар хьекха аьнккхай 280 гектара тӀара люцернен 150 гектара тӀара вӀашагӀъъаба дӀабийна хина кони горохи. Хьунгнъаш дика болаш уж культураш хьахиларах механизаторий вӀаштӀехьдоал шоргга доакъар кийчде. Иштта, хӀанзале 640 тонн силос чуъллай, планагӀа боаш боагӀар 630 тонн боаш, хьажкара силос — 1800 тонн, хӀаьта йол кийчъяьй 475 тонн, шера планагӀа боаш боагӀар 520 тонн йолаш.

ХӀанза цара юкъе лоархача социалистически яхье оасарле лакха боахк къахьег механизаторашта Гиреев Макшарипа, Халухоев Идриса, Костоев Мустафаса, Эскурпаев Гирихана, Муцольгов Хьамида, Гагиев Мусас, нахьбараш.

СУРТА ТӀА: «Экажевский» совхоза хьалхарча механизатор Эскурпаев Гирихан.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КЕРТТЕРДАР: ДИСЦИПЛИНЕИ БЕХКТОКХАМИ

Кхоанен уйла еш

ДӀадахача ах шера бешча балха кхеташ республикера промышленни предприятешта юкъе кхоалагӀа моттиг дьаккхар Грозненски экспериментально - механически завода коллективо. Цунна елар КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома Сийлен диплом.

— ДӀадахача шерашка наггахьа мара нийслаьар заводо шийна хьалхашка латта декхараш дизза кхоачаш-деш. Дагадоххарах аьлча, дукхьал ер шоллагӀа шу мара дац тхо «когаш тӀа эттта», — дувц завода партийни организаце секретара Либинсон Игора. — МалагӀа бахьанаш дар завода коллектива тӀехьадисара? Уж дукха дар, цхьа-бакъда, хьалха хиннача завода администраце кӀезига тергам тӀабоххийтар наьха къахьегам вӀаштӀехьбаккхара, юкъерча звено кулгалхоша боагӀача бесса къоасам лоттабацар дисциплина телхаерашка, кӀезига йоакхо йора наьха моральни материальни хьалаш тоадара дешка. Ер шоллагӀа шу мара дац Киев Хьакӏаьша Жизаро тха завода директор волши болх бу. Бакъда, цу юкъа цо хьахьенкхар керда толамаш дахара завода коллектив сарцагӀа яхда хоьш вола специалист ше хилар. ДукхагӀча даьнъе кулгалхой безкагӀа дар тхо тӀехьадусайк хилар. Ер шу долахуше а шоай декхарех лоархӀа ца беш хилла юкъерча звенои кулгалхой дӀа а боахам, хӀара участок чӀоагӀйир оаха дикагӀйолча специалисташца - коммунисташца. Цу гӀулакхо гучадаьккхар шоай къахьегам лерттӀа вӀаштӀехьбаьнхача дика къахьега хоьш бола болхлой тха заводе шоргга бойга.

Партийни организаце секретара боккь хилийта тӀехьа деш да ер масал. Дахи балха тӀехьаоасаш яр Галина Ивановна Петрова керте лаьтта сборочни участкера бригада. ХӀаьта, из участок хьалха доархӀаеттӀарчарех яр. ЧӀоагӀа во лаьттар бригаде дисциплинаца дуззадеина гӀулакх. ХӀаьта, бригадир ше а яр каст-каста прогулаш яра тӀера. Цудухьа Петрова бригадира декхарех мукъалйийта йийзар. Цун когаметта оттайир балхах дика кхеташ, опыт йола коммунист В. Гольдман. Ялх-ворхӀ бутт мара бац из коллективана керте этта, бакъда, хӀанзале заводе дикагӀа йолча бригадашца лоархӀаш я из.

Гольдмана яр санна дика болх беш йола бригадаш заводе дукха я. Царей я Р. Григорьница, В. Грехова, Н. Кречетова кулгалду бригадаш, кхьараш.

Сево доахийт цу бригадашкара производстве дика толамаш, фу латт цунна ларде? Эттар хьалха ала деза дика социалистически яхь вӀашдетӀехьъяккхарах. Хьалхашка латтача декхарий доархӀам кхетабеш, белла ханах биеза пайда эцаш хоьш харах ца латтийта. Яхьа тайп-тайпара формаш балха юкъейахуларе а лу беркат. ХӀаьта, уж хӀамаш дика вӀаштӀехьдаьккхад завода администраце, партийни, профсоюзни организацеш. Къахьегача наха юкъе шерра лаьржай цӀийна профессех дикагӀвар!» «Мастерашна кулгаш!» аха цӀераш яхара тӀехьара социалистически яхь.

Дика оттадьй заводе моральни, материальни хьайсама яхье котъаьнна коллективе балгахьаккхар санна доаца гӀулакх а. ХӀара бетта, квартала ю баьча балха итогаш. Хьалхара моттиг яьккхача бригадана цу 150 сом премии цӀе вымпелий, шоллагӀа моттиг яьккхачоа 100 сом, кхоалагӀа моттиг яьккхача коллективана 75 сом. Цу гӀулакхо наьха къахьегамцара безам совбоакх, тӀехьабусарий дикагӀа йола ба безам оттийт.

Дика лел укхаза хӀара участке болх беш болча наха смежни профессеш караерзаелга а. Иштта, сборочни участке В. Исприока кулгалдеча бригадерча 12 сагах хӀаране караерзаьйй шиъ кхоъ смежни говзал. Слесарь-сборщика В. Знаткова хоъ электросварщика, токара балхаш, хӀаьта М. Римазанова — резчика, токара, слесара говзалаш. Цу гӀулакхо йоаккъостал ду моллагӀа саг цхьа бахьан а долаш балха араоала йиш йоацаш вӀсача цун когаметта кхьвар дӀа а отта, хӀама юйнах ца дуташ болх дӀабахьа.

Во латтац заводе къахьегамен производственни дисциплина гӀулакх а. Наггахьа санна совнна укх хана 12 саг дисциплинарни хьесапе бехктохаме эза вале, укх шера ма лах саго мара толханыц.

ВорхӀ бетта продукци арахецара план 104,8 процент кхоачашъяьй заводо, хӀаьта, продукци мехкала яккхара план 103,2 процент, встречни планах а из дика доархӀаьнй.

Иштта денгара дика тоалуш йоагӀа завода гӀулакхаш. ХӀаьта, цхьаккха шекойа, цхьайтталагӀча пятилетка дийлагӀча шера плана тӀакхча социалистически декхараши ца толамца кхоачашдергхилара.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

ДИКАЧА НАХАХ

Кха да из Ӏомаваьр

Къаьстта цхьа шийй тайпара безам хул лаьттанца из Ӏалашдеш, цу тӀа къахьегаш вахаш вайча сага. Цо мара дика кхетадац лаьтта. Цун мара ше ма ярра йоахац цул шийй тайпара йола хьаш. Цудухье сага хьоаь из массехана эзза хийла, цун Ӏулал деш вах.

Къилбаседа - Казахстански областе 1957 шера дӀаболабелар Терканов Аьмада къахьегама некъ. Шийй цу хана массе шу дар цун дагадоагӀац. Бакъда, дика дагадоагӀа эттера хьалха ше комбайна тӀа хайна дий. Цу дено къоастадир деррига. Лоацца аьлча, цун хургйола професси. Дунен тӀа эттаре мехкагӀа яр.

Цу хана денз дукха ха дӀаяха яла а, тахан а «40 лет Октября» йолча совхозе комбайнер волаш къахьегӀа Аьмад.

Балха Аьмада керттера лоархӀар да новкъарле йоацаш болх дӀабодаш хилар. Шийй гӀулакх кӀеззига дозаш хилар, балхе шийй дерригга низ е хьинар е дӀадалар. ТӀаккха мара нийсъа долаш хургйоац саг. Иштта цо кура цхьаьнна гӀозаш бӀаргагургьац цунна. НизагӀа гӀа бойле мукъ мо кургда хьалхадеха дезараш. Цхьакха чӀа хургбац мерза. Хоча ма дий из мал бакъ да.

Аьмада дог дахи кхай тӀа да. ТӀахьара ди дӀадаьлча вӀааьнарча ден уйла ю. Кхана кхы а дикагӀа, кхы а хьинар делашагӀа къахьега деза яхкъда из, еш йола уйла эрна йоац.

— Цхьан дийнахьа соца цо латта кхаь дийнахьа вӀашттӀа ца соцаш бола ба могаргба, — йоах Аьмада. — Докха, кӀеззига малол делеш дешан да уж. Цун комбайн шийй безагӀа соца яза лаьттаяц. Цунех йоалла хӀара ешитих, болтих йоазаш ба из.

Шийй дезал а къахьегам дукхабезаш, хьанала бахарга болаш хьалхкьба гӀерт комбайнер. ЙоккхагӀйола шийй йоӀ масе а. ВоӀ Ӏадсалам эскаре гӀулакх даь цӀаьвенав. ХӀанз машина тӀа болх беш ва. Цул зӀамагӀа вокхо итт класс яьккхай. Вокхо шийй школе уж Сасаг Хади цӀагӀа кеп-картага хьоахаш я.

— Шеча Аьмада аьнь класс мара яьккхадац. Цун йоаллиниййдалар хайча хенаца. Даим а цун ера уйла еча дийцар цу хана. Цун хьаьнарашо шуй нийсайлн. Кхо вла книжкаш да цо ше маьй ерг дешар. Доккха книжка.

«Нахаца товш, гӀулакхе къахьавеш, Ӏинмарел саг ва из, — йоалар Аьмадай участка Дударов Аьмада. Иштта тешал дир совхозе дирекце а.

Массехь шу да Аьмад социалистически яхье котваьлла хьалхавоагӀа. Тешал даь а цун тийнна Сийлен грамотеш. Из социалистически яхье латт шийй новкъостаца Гадиев Борисаца.

Укх шера а хьалхайолла вохаш ва Аьмад. Шийна хьалхашка лаьтта декхараш толамца тӀехкхоачашдеш. Цунна енай цхьаьнза Сийлен грамота. КӀи-мара болзаш дечча хеталоаш яхараш дахнад цунна из совгӀат.

Тахан совхоза комбайнераш кӀира лерараш хьаьлхацаш а оардеш а боахк. Бола, Ӏинмаре санна ца беш, массеха ба.

Кхай тӀа гӀалла хурц яха комбайн. Из чакхъаьнначи кхат цӀена чувийца, бойгӀа лестам хула за мара деза Аьмад санна бола комбайнераш цега хул боахкаш хинилга.

М. АХИЛЬГОВ.

ИЗ ЦА ХИЛА МЕГАР

Вай общества керттера закон долча СССР Конституце 14 статья тӀа аьннад: «Общественни рузкъа дебара, хало а хӀара советски сага а хьал тоадалара хьаст ба эксплуатацех мукъабола советски наьха къахьегам».

Обществе хӀара саг ше ма варра малав къоастадер общественна пайдане цо хьега къаьн цох хьахулашцара да.

«Закона чулоацами из кхоачашдара догӀиеш доала геттара атта да. Закон — из сага вахаре-леларе хилийза яргӀйоала норма я. Паччахьалкхено оттаяь уж правилаш кхоачашъе еза. Бакъда, цхьаболча гражданаша уж кхоачаш ца еш, телхаеш моттигаш а нийслу. Кхьметтел уж толхаеш волча сага ше телхаелга шайра хоаше а, из бахьен долаш шийна тӀазар, цхьаза докха таӀазар дергдолга дика кхетадеше а телхаеш.

Масала, Шаьла района Автуры яхача юрта вахача Ибрагимова Шалински механизированни хьун боахама хьалхо а велаш. Хамидова лелхача «КамАЗ» яха марка йолча автомашинаца цу боахама хоара дӀайихьай 375 соми 60 кепиги мах бола херх хьекха хьун материалаш.

Из дош тохнача хана гучадаьлар законаши къахьегара бокъоваши цу предприяте телхаеш хилар. Цун кулгалхоша йоакхо ин социалистически рузкъа лорадара, тӀаьхьакам лоаттабац болхлошта, хӀама бе-башха ца хеташ доал цу.

ХӀаьта, цул совгӀа къоалаш деш хиннад, масала Ибрагимова, хьалхха а оттаьча цланагӀа цоатта дийнахьа ардах йоаккхаргӀйолаш раьза ваь херх хьокхар Тарамёа. 7 сахьата ардах яьккхай цо херх хьекха. ТӀаккха Ибрагимова цу боахама шофера Хамидовна нагӀарга а ваха дийцад гараже латтача паччахьалкхен автомашинаца ше цу тайпаре дочкъаь хву хьекха материалаш Автуре шийй коа цо дӀахьолга.

ХӀаьта ха тӀа лаьттача Абуязидова хьун материалех етта машни арайоаккхаш уж дӀаяккхаре йола бокъо тӀайзаь документаш хьадийхадац шоферагара. Цу тайпаре, цо а, хьалхарча шине санна, закон толхадаьд.

Херх хьекха материалаш дочкъаеш къоал дарах Шаьла района халкъа судо Ибрагимова чуваьла ха телар, хӀаьта къоал дара аьттув боакхаш доал бахьанаш хьали дӀадоаккхаргдолаш боагӀаш бола бехк бар Шаьларча механизированни боахама директора Н. Д. Даудовнен Нохч-ГӀалгӀай АССР хьун боахама министерствана.

На аулам ца дела тарлургдар хьун боахама кулгалхоша доагӀаш бола доал даладаре.

Кхи цхьаьнка масал доаладергда вай. «Шалинский» совхоза № 4 йолча отделене управляющие Джабраиловей цу отделене МТФ заведующе Совнукаевас шоайла барт а бея бола беш боаца наӀ балха ба, яхаш дӀа е якбейг ахча кийдаьд. Совнукаевас балха боаца шийй воша В. И. Совнукаев дӀа а йазаь 431 сом кийцад. Из ахча Джабраиловца дийнъад. Балха йоаца доярка Кантаева Шапат балха я, аьнна долча алапа луча ведомоста тӀа кулг яздаьд Джабраилова. Из бахьан долаш 80 сом денад цунна.

Из хулам де йиш хиннай балха пах хьаьцарах йола КЗОТ-а бокъонаш гӀожагӀча тайпара толхаяра совхоза кассира Ш. Соутиева алапи дӀалуча хина шийй гӀулакх низза кхоачаш ца дари ба[illegible].

Халкъа судо Джабраиловна ши шуя Совнукаевана кхо шуя ханаш техар, цар доалахьа дола боахамаш дӀа а доаларгдолаш, тӀехьагӀа материальни рузкъанца дувзаденна долча гӀулакхаш тӀа балха йолча бокъонех а боа[illegible].

Къахьийга доаца эттара дукхагӀа рузкъа кхоач спекулянташка. Иштта из царга яхачара цхьа никъ ба укх тайпара. Базашнел складашкен кхоач доагӀаш дола товараш. ХӀаьта уж шоай хайнахьа розничи торговле дӀайолхийтац, тӀехьадох. Цул совгӀа, тикашта нийса дӀа а деньаш. Уж товараш ца тоайш хиларах кхйа ец спекулянташа.

Иштта дола товараш доахаш гучабаьлар спекулянташ сигареташ йохкаш Ж. Бердуккаева, цунгара хьалаьккхай 1710 пачка сигареташ; Т. Абукарова, цунгара кораьккхай 100 пачка индийски чай, 340 килограмм керда Ӏаьаш, 1200 полиэтиленови тӀормаг, 160 бокъабаь чкъаьра, 150 килограмм боча бӀараш, 60 килограмм апельсинаш, 15 пара колошмаш; В. Саламгирова даьккхар 2,5 килограмм кула 413 банка кетчуп розмален басар (1132,5 килограмм); М. Муртазовгара, кораййр 12 махерови шарф; иштта нахьбараш а.

1984 шера 26 апреле Шаьла района халкъа судо чубахка ха техар парикмахер волаш болх беш хиннача Добзиевнен «Джалка» совхоза тракторист хиннача Кадырован, цар доалахьа дола боахамаш дӀа а доахаш.

1983 шера 14 ноябре болх дӀа а кхесса. Москве наха доахка товараш денад Кадырова. Уж базара доххаш гучаьннав. ХӀаьта Добзиева йоккха спекулянт ец хиннай.

Уж шакхке а базархо бехке ве йоагӀача метта, цар коллективаша уж доалигӀа дӀадоал дийхад судлагара. Из дӀа зуламаш дарах саг бехктокхаме оаччара мукъавалийтара а из шийй хьаштдар де мукъавитара а уйла хьоара тӀадерзадаь. Иштта дола хӀама хьаккинад цу коллективашка боагӀаш бола политически правовни кхетама болх ца бар бахьан долаш.

Калмыцки АССР-е ше велавелаьне а, пленкий боахаш городе Аргуне 107 квадратни метр чё йола шоза вӀаштӀара дадаь цӀенош хьелдир Тайсумова. Цунга болхлоша шебе санна массехана дӀахайтадир цӀенош де бокъо цул ца хилара дача уж доххдь дӀадоахаргӀхилара. Иштта доллаш а цӀенош дарах суде велар Тайсумов. ТӀаккха из йедар. Хьа а лёха, ше балха волча доагӀача алапех 20 процент текха дезаш суд йир цунна.

Шаьла районе базача Гайдуева, Сулейманова, Гашухаджиева, Ахмадова цхьаккха бокъо а йоацаш лаьттаж дувцара дош суде денад уж бехктокхаме озара.

Балха нах дукха оаьча хена шоаш къахьегаш йола коллективаш а юташ, ахча даккхара республикера кхьачахьа балха ухача наха доккха зе ду паччахьалкхен боахамашта, денцара тӀерадоаш шоай бераш. Шаьла районе Центароевски юкъерча школера 1983 шера 38 дешархо иштта балха этар. ХӀаьта укх шера иштта дитача 12 берах 8 цӀадоаладир Шаьла района прокуратурен моттигера халкъа депутатий Совета зарцагӀьаларах.

Зуламаш ца дайтара, законаш телха ца дейтара, совкулейн ца йайтара тӀехьа лоаттабеча къовсама бокъонаш тӀа тӀерхам тӀабахийта беза боахамий кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, коллективаш сарцагӀьякха из цу къовсама юкъе хьинаре даккъа лацара, боагӀаш бола политически правовни кхетам бала беза наха. Тийнай хургдац зуламаш.

Р. ДОСТОВА,
Нохч - ГӀалгӀай АССР прокурора помощник.

КЕРДАДАР ЛОХАШ

Пятилетка яхълагІча шера совцарчул дикагІа толамаш дахара берриге шоай теркам тІеберзабаь дІакъу къахьегама вахта Ленина орден деланча «Малгобекнефть» мехкадьттеи гази йоалача управление коллектив.

Доккхийи белхтоккамеи деккараш да мехкадьттахошта хьалхашка латтараш — хьадоаккхача мехкадьтта боарам кІезиг ца балийтар. Цар шоай низаш, керда технологи юкъехувл цу гІулакха, цунца цхьана «Іаьржа дошув» доалла керда моттигаш лохаш а уж тохкаш а дукха балхаш ду.

Юрскин валанжинсини тІовнашкара мехкадьтта даккхара тохкам беш балхаш дІахьош дӀ хІанз Ахлово, Арак-Далатреи, Северо-Малгобекски яхача моттигашка. «Іаьржа дошув» доалла моттигаш хІензле норайн цигара, цхьабакъда, продукцеца сероводород дукха увш хилар бахьан долаш скважинаш консерваци яь дІахьайла латт.

ТІеххьарча хана мехкадьтта даккхара керда методаш балла юкъехувла бахийаб укхаза. Цун маІан сенах латт аьлча, мехкадьтта доаллача тІоанашта Іадара йиа тІадоаттабарах, кердача химреагентацица скважинашта обработка ярах, цІера низ тІоанашта тІалоаттабарах. Производствана ирлмадеи техниканеи нагагІдаьннараш балха юкъехувлар бахьан долаш вІаштІехьдоалийт НГДУ коллективо хьадоаккхача мехкадьтта боарам лох ца болийташ производственни планаш социалистически деххараш кхоачашде.

Уж толамаш доалача эгтара хьалха боккха теркам тІаоз къахьегача нах юкъе дика вІаштІехьъяьккхача социалистически яхьо. ХьалхашкА латтача доккхийча деккарий лоархІам массане а дика кхетабеш хилар да из. Социалистически яхьо хІара болхлочун сакхетам лакхбу коммунистически хьисапе къахьегара, производственни къахьегамеи дисциплина телхаерашца къовсам лоаттабе, хІара сага производства низза да хила Іомабу.

«ДІадодар ма хулла кІезигагІеи хІара скважинагара хьадоаккхача мехкадьтта боарам дукхагІеве», «Ерригa скважинаш болх бечар мугІаре!» яха мехкадьттеи гази йоахача мехка хьалхалаттача коллективаш болам шерра хьаллаьца къахьет НГДУ коллективо.

Управленерча бригадашта, участкашта юкъе ништа яхь йоржай чурча торонех биззагІа пайда эцара тІехьа, бийдала, электроэнергена, химреагенташта из хулла дукхагІа икой бара тІехьа.

НГДУ администраце, партийни, профсоюзни организацеша дика вІаштІехьъяьккхай гойтара агитаци. Укхаза массане а бІарг тІаоттаргболча хьалтела я социалистически яхьа экранаш. Сийлен удга тІа деахк хьалхалаттача производственний сурташ. ХІара бетта ю социалистически яхьа итогаш. Цу итогашка хьежна моральни материальни хьисапе стимулировани ю. Яхье хьалхе яьккхача коллективага дІалу карар-кара тела ЦІе байрахх, вымпелаш, сийлен грамоташ, ахчан совгІаташ. Ишта дика толамаш даьхача къаьст-къаьстача болхлошта «ДикагІа вола мастер», «Шийна профессеи дикагІвар» яха цІераш тел.

Цу тайпарча гІулакхаша торо лу хьалхашка латтача деккарий лоархІам нахага дикагІа кхетабайта. ХІьта царех дика пайда боалгIа гу да НГДУ дІадахача ах шера даьхача толамашка хьежача. Мехкадьтта даккхара план 109,8 процент кхоачашйир, планал совгІа даьккхар 3500 тонн «Іаьржа дошув». Цу юкъа къахьегама овсарле лакхъелар 2,9 процент.

Коллективо дика толамаш дахара ишта доккха тІо лу бригадий хьисапе къахьегам вІаштІехьбаккхаро а. Управлене хІанзале цу формах болх беш дукха бригадий я. ХІьта, ерригча бригадашка юкъейоалаьй къахьегаме даггьалецара коэффициент. ХІара участие болх беча нахка теркам тІеберзабаь бе къахьегамах юкъера хьалу лаш дар дукагІа хилийтара. Цудухьа цІеранегара доагІар хьадех бІарччача коллективо, къовсам лоаттабу дисциплина дика хилийтара.

Ерригача коллектива хьокхам а хиина дІаттай цу даькъе М. В. Торий керте латта ЦДНГ-1 чуйоагІа коммунистически къахьегама бригада. Цхьан нарядагІа болх беш я из. ХІаране алапи тийша да цо къахьегама юкъе хьоча даькъах. Валхе моттиге хІара саг дІатарве харах, кердача техникаш, технологех лерттІа пайда эца харах латт цу бригадо Іолам.

М. В. Торий яр санна вола бригадаш кІезига яц управлене. Цар хьалхашка латта деккараш шаьра хоьш болх бу, цунга хьежа да доаха толамаш а.

И. ЯНДИЕВ.

Тахьара шт шу да Неч-ГІалгІай гІалан управленена чуйоагІача бакхІагІча СМУ штукатурни бригадан кулгалдеш коммуниста Кочетков Петра болх бу.

Іалахьанте дукха кагирхой нах балха гайтах ... Кочетков бальт долаш. Тахан а ше цо хьехачтай дазваннеи массеза учеш. Шийна вІалхай балла опыт балакха дІахъу арна Кочеткове.

ХІана цун бригада балл беш я новер шо вола городской больница хьалгьочун отделени балхашк деш. Производственни деккараш 130—140 процент хІара дика кхоачашдеча овлан а бийна дІаттар бригаде.

П. Кочеткова хьаьннад къахьегам белгалбоаккхаб. Къахьегама Сийлен кхоалгІача стеона орден яларца, кхтта дукІа сийлахи грамоташ, аьчни совгІаташ тайнад кулка.

СУРТА ТІА: бригадер П. Кочетков.

В. БАТЧАЕВА сурт.

ОАРЦ ДАЛА!

Талхаш латт... шекар

«Пхи бІаь совгІа тонн шекар да аз шоп дала дезаш. Из латта моттиг кІшенар лелале боккъо йолаш, — изду редакцега МагІалбйккерча райпо кхачан продуктаІ склада заведующе Картоев Іисудина. — Соахка гуреха дукха хьа а дена тара лоаттаеш хиндча моттиге дІаоттальд 580 тонн шекар. Гарака лаьрхІа хьалъяьр из моттиг. Ужх шера дукха догІаш дийллача хана ладар чулена даша доладеннад шекар. Нà дукха таллалехьа маьхалдаккхара йоагІаш йола йоакхй еш бай райпо кулгалхой. Уйх тІехьарча бІь бетта 34 тонн мара ехкаяц пох. ХІана кхы тІа а укхаза кхо бІаь гаьтта тонн шекар дІаоттаде йхаш мествау со...»

Из каьхат тохкаш хиннав тха корреспондент. КІайча аьшках яь йІаьха йоккха склад йиза латт шенара песок чуболча галей лахха аргІаш. Бетон еттача кІайлен тІа Іодехача арданкий зІараш тІа тховна кІал хьалхкоачаш хьалдетта латт шекара галаш. Цхьацханахьара пар дозалах вІараш Іоашналаха бетона тІа ІотІатеІад уй.

Дехьара а солъера а хьаредоллалена дешача шекара тоатолгаш да. Цун хьеж кхийттá даьхна ноххара йоаий а да. Ишта латташ кхы ха йоаккхе, дукха шекар телха даша дІаваргдолаш да гІулахх.

ХІаьта á кхы бІаьш тонпаш шекар укхаза хьачувийта гІерт райпо кулгалхой. МагІалбиккерча юрташка бахача наха кІаь шера кхоачам балла шекар да тхога. кхы вІалла хьатІа па деча а. Ца телдача деккна ае Іа дий паччахьалкхейна а сайха а хургдар.

Ма могга сиха оптах вІаша моттиг леха маьхалдаьккха, е еяьача, мух кхетарболча моттиге дІаоттадаь хІама ца дей дарглоаяча дІатІадаьннад гІулахх. Ниййса лархІа доагІий-теш цу хьала тІа кхы керда шекар хьатІакхахьар а?

Цу лешйй хьаьъехьа тхо далар райпо правлене председателга деххараш кхоачашдеш вола Картоев Руслан волча.

— Цу складера арадаьккха шекар дІаоттаде моттиг тхога йоацаш я, — йоах цо. — Массехх шу да керда хьалъе йолаь склад йисте ца йоалаш латта. Оптах лоххе моттиг хоралйоагІий хьожаргда тхо. Керда шекар хьатІазаре цадара тха мара дац. Тхога вІалла хоаттам боацаш респотребсоюза нарядах хьайоагІа вагон. Хиннахьа ца Іойоасса ца йича гІод такха а деш тха. Цудухьа хьадена шекар хьа ца ийцача тхо дацац. Оаха деррига ухх шера еннача залвал дукха-дукхагІа да, хІаналехьа тхона хьадайта шекар.

Лоацца аьлча, МагІалбиккерча райпо складера шекар дашаш, доьш латт. ГІулахх ишта латтагіа хой-теш респотребсоюза кулгалхошта?

А. ХАРСИЕВ.

Оаха яздаьчун лерагІа

«СОВХОЗА ЮА ЛАТТ... КОМБАЙНАШ»

«Сердало» газета тІа хиннача «Совхоза юа латт... комбайнаш» яхача корреспонденце хьаьъехьа КПСС Малгобекски горкомо хоам бу:

«Корреспонденца йийцай М. Горьки цІарагІча совхоза партнома заседане, цу тІа яь хиина критика бегьалла лоархІай.

Комбайнаш а кхийна хьалт чуьца техника а ше кийчъаь хиларах КПСС член волча совхоза парттерча инженера М. М. Саутиева строги выговор елл.

Партийни организаце а совхоза кулгалхочна а де дезар даьд белгалдаькха кхачамбоацарам дІадахара 1984 шерара ха йиша ялт дашачоа чуэдараш».

Бухь багІа кий к туллаш саг юрта веча, кулакийн дина хьалхле дешеряйя сиеши уйзара дубийш да яр. ХІанз «колхоз» хьан цхьа хІама отто боахи коммунисташ», яхаш йолй хабараш дар юртаила гІолла лелаш. Даим яьча кахха гадорхаш долча Советий Іаьдало деигара-денга дегІабоалабеш латтача Советий мехка моллагІа керда гІулахх арадаьккхача, из шоашта йолча гІойленна долга а хоаш, сакъердалуш хулар къе нах, хІаьта хьал даьрашта из у но мара дезапар.

Къеча наха шо-шоашта кхетача тайпара хозен дикек ювцар хургья йоа воллоа. ХІаьта Іаьдалах церг йоаллаш болча юртарча кулакашеи, моллашеи, йоалах яхча теларашеи чІоагІа уйзара ювцар из. Векхна цхьа яй хургба массанена а хІама кийчъеш, кІалабуллаш цхьа мотт хургба, тІабуллаш цхьа юаргІа хургба. Кхал а маІа а юрта мел йола адам ишта цхьан тхоаз кІала бахаш, цхьана болх беш хургда. Нахацара ишь а, яха а гІулакх а дІадаргда, вала а, йиша а сесаг а ве-баши хургдац, валар гІойле я къокхтоя ца гІулакх шийна тІадоагІачул, яхаш ,кхерабоче цар шоаех вІалла а текмаш бола юртахой.

Ишта хабараш а арадаьна, юртара нах Іалаш хургдолчунга сатуесаш, шоллагІа бараш ма хулла Іаьдалан махках юкъера барт-цхьоагІо доаз эгІазлен хабараш дувцаш а ха яр из. Шийлача февралла байсанна мурдий тхьамеда Къаьдар - молла волча хьийха, ший йІаьха турса гІади тІаен кІала елла ший кетаргах а хьаьрча. сийай вотлар мурдий турих Гинардъъа. ДуккагІа бараша Гини оалар пох аз воаха хилабах. Чикка яхача аьнна хабар шийга хиларах уйлаш йора Гине, сейна йехаш хургва ше мурдий тхьамада волча, яхаш. «Хьашийн чубийха хІама кийчъаь гІулахх вІалла йичу хургда из. Мурдий тхьамадай цІагІа из гІулакх, маьха цІагІа бІаьаза халче, цхьа а иматхъа мара хулаш мичад», яхаш, уйлаш йора Гине.

Ванъда. уж уйлаш хиина Гини цецвоаккхаш, кийчдаь дина даа хІама а шин хьаьнаца вагІаш Къаьдар-молла а волаш дар яр тІаналвча гІулакх.

Салам а дена, чуваьлар Гини цІенъюкъе кІувса тІа когаш а чоаллаьха, нах хІама дуаш багІача. Массе а салам юха а дена. верат деш, ши-ший аргІанна мархІа йиккхар къаьнеча мурдий турихе. ТІаккха юха Іохайшар. Веттигаеи гІоетлеця цхьалхавьыча Гини а юкъе волаш хІама даа болабелар уж.

Котама гІогІ ше кхоьбе а делла, бисмил аьлча, цийдагахь хийтар Гинена: «сенна яь че йол-хьогІ ер?». ТІаккха, гІогІ дийъ баьхча — чІоагІа дика чам болаш ютам хиннай ер, — аьний, етарга тІаьийраар Гини.

Хьашийн фусамдаи бамха хІама йоккхаш бацар шунах.

«Со чуваьле а юаш балгІалдаь биза хургба ераш-м», аьнна, хеташ шийна йоккхалур яьйхар Гине дуача хІамаш.

ХІама даа баьнна альлам дийша баьлча, дуІа дар хьавшнша, фусамдас хьалха а дешаш.

— Укх кхаммоллатзи хьача хьай мунафикъий балех лораделахь Іа тхо, аІай везеи воккхеи раьмя! — аьлар дуІа йистедоаллаш Къаьдар-молла. Хьаьшаца тІехьа «амин» а аьний, массане а юхьарех кулгаш хьалхьекхар.

— ДІаяха е пхьегІаш, — аьнна, вагІачара цІогІа дІачутехар фусамдас дехьарча цІагІа.

Ша бІарг мара хІама бІарга ца гуш юхь къайлаяккха кортали а туллаш, йІаьха Іаврика коч а юхаш йолча ха яхача сесага пхьегІаш наха-цІагІа дІачуйихьар.

— Оаш-м хІама а мича дааьд, хІана дадан оаш йІома? — аьлар цо ше пхьегІаш хьалхашкара дІаяьд.

— Анкар фу йар сона хац, со мена а йар, аз хІама дина а дьар, — аьлар Гине.

— Меца-м дацара хургба хьоа сом хІама доладеннача тайпара е гІулакх дІачанхдоалийте-м, — аьлар Къаьдар-молла къаьнача турха цІатІа а вийрза. ТІаккха тІеххьара пхьегІаш а яйна араЙоалача сесагага аьлар цо: — Кхы саг чу ма вайталахь тхо долча, нагахь сенаго хоатте, цІагІа вац, аргда Іа.

Цу тІехьа яьнача дешех кхетадир Гине, цхьа къайлагІа хІама уххаза дувцаргдолга.

Цу гІулакха кийчдаь дар уж чубьагІа хьаьше цІа а, сердал араргІоргІоацаш тІадийлла массе дола нор а долаш.

Айхха шІ хьатІатоІайир араленача фусамдас.

— Хьога хьежаш дакгІад тхо, Гинардкъа, — аьлар Къаьдар-молла. — ер са дав шучан воІ-мойча ва, — аьнна, дІаяйрвар из аьйя къьшагахьа.

Іаьржа мекхаш долаш йола хьаьна шар цІамхарча бІаргашца хьайийрвар Гинегахьа.

— Ер а вай саг ва, — аьлар фусамдас воиха хьаьная. Тхьаь иттех шу хургдолаш волча зІамигача сагах. «Со ва из» аьлча санна, хьерзайир цо ший бос бала кІай юкъ. Саго ца аьнча а ховрдар из мутаІалма волга ІочуеІла йоаллача кийна кІалдара хьувлабала гІертар ше хийлехар Іаьржа ши бІарг.

Цара бІара а хьежаш, волчаьа лазугІаш вагІар Гини.

— Хіанз тІехь-тІехьа чІоагІагІа телхаш латтача гІулакха сарнагІа а деьна, ший снхагІа де дезар ма дой, вошта хургдар фуд хой вена? — аьлар дІаоз Къаьдармолла.

— Хов Іадийнача къонгара, на вой а хейрг а мичакастта. Ванъда, тІаккха тІехьа-м хургда, — аьлар мекхаш долча хьаьшо. — Вай долча кхы саг мичав, — аьнна, дІа-юха хьежар из хьалтехача кІувсашен Іарбий йоакона йодаь дуІаш чу латтача рамашек къоаредаьча цІагІа, тІаккха кхы а цІамхара хийрзача юльна аьлар. — Дер хІалаое а да деза, шгьа Іаьржа юхь тІа кхьачам дича а пайдана дац цен. Сайгара доагІача даькъа со кийча ва-ях шоана.

— Іа дергдола гІулакх кхы хІама дац, Іайха лургда вьнар Іа тІаьна хьадалар мера. ГІулакх тха юрта оттад, кудухьа тхо тхоаш деккарийла да де дезар да, — аьлар фусамдас.

— Аз ъьона даькаргда яьнар тха гоарешта тІерча тадсашка доал-яя. Из-м хала гІулакх дацар, аз-м кхы сайгара эшачоа а со кийча ва ях, — аьлар мекхаш долча, тІаккха мутаІалмагахьа дІа а вийрза, шортига цхьа-ши дош аьлар цо. МутаІалма, аьлла а гІетта, аравьалар.

— Укх юрта хьалха вала везар а де дезачун хьалха оттa везар а тхо шиъ ва, — аьлар Къаьдар-молла Гинегахьа кулг дІа а деггадаь.— Шо хьехаш уххаза а делаш, оаха шинне тхоайла кхадж тохаргба тховсара, этта гІулакх кхоачашде. ГІулакхаш на хьежийа, кхы тІа де девачун уйла а ергьа. Ниъ кхоачаш, сий доаш волчо из йоккхаргьа вай. бутаргаш ше ший гІайла лаьш йоарий бальйна кІала.

Юкхваца деш а фусамдас а мекхаш долча хьашо а дувхачох ца кхеташ вагІача Гине аьлар:

— Оаш беш бокха а, хІана тховсара укхаза дувцачох дийа ца кхеташ вагІаш со.

Къаьдар-молла дІаладийр. Цу буса юртара нах шоай цІенонна гул а бе, мнее оагІонашка дІаювл а баьха хьахкхаш хилар.

— Тховсара вай барта дезар дой, хана йерехьа кхы саг воагІаргвац царех из гІулакх даьшах, вай юкъа кхераш хургба уж даьла мостагІий тІа кІобе, — аьлар фусамдас.

Араваьнна хинна кІонига саг-мутаІалла цхьа йІазбе йоалаш чу а вена, ший метта Іохайр. Гата гІоргита чура къа а дьакхьа, шоашта юкъе Іовллар цо цхьаьнаиш миссел хургбола Іаьржа ший бурдолг. Уж бомбаш яр.

Уж йІанча Гине бІаргаш шерра делладелар, вагІачара дІа-юха хьай из.

Къаьдар-молла борд-бордагІа вела а хьежа, хьаьбелар цхьа бомба. Мехкеш доцча хьашо дІаьльайхар Къаьдар-моллана бомбе мишта эккийта еза.

— Ингаса хь я ахкрий Іа ераш? — аьлар цо мехкаш долча хьашага. ТІаккха цІамхаре тІатехар: — Дьара хоглае чІоагІа паччахь ма-в. ХІана аьхар найда фу лоахар оттаду хьежаш сабардеш вагІа из. Ишта турие а йа вагІа, Вай ДаьгІастан чу-м дукха ха йоккхарг мичай ухх цхьанкха а де болча Даьла мостагІаша, — йоалар цо коммунистех, — кхы хо дІайохийтаргьац вай, бусалбе вежарий. Вай шинне яхадж тхьа бъа, яхадж беккхача а шиъ, — аьлар цо, дІагІа а вийрза Гинега, бомбех. — тховсара из кхетача хулача нехолий цІенашта кІала е аьла — урийй доххийтаргдаш.

Кхоачаш уй дешаш хьаьнна ваьнна ваццар Къаьдармолла, на кхадж шийга ма байтара болх ший устаз дІатІа а билла, Гини дагаьа дуІа деша волавелча. Кхоаз устазега яьйна, ший баай цунна дІатІа а билла, дуІа дийшача, тийша вар вхаьна Гини, цІалккхаз а цу дуІанна моо ца луш йола а устаза а ше бутарг ца хІларах. Селла къалуш ше-м даьдар Гине кийта чІоагІа устазга яьййкаш дуІа, из тайпа дуІа цкьа боххиз уиззра бела тІаккхаьчача мара деш дац яханда. Цунна иштта узара бала мьоне къалуш тІа а хьальчабедар.

Цхьабаккъда, тховсара деккъазахла из кхадж а бена, доккха цІа дааз чубаьххах, цу тІа а шин юртара боааш бола нах, хьабереш бизаш а бола, уж боабе бомбаш ларда йоххилга дагадехача: тІаккха казаво хІама даьча сега таІазар малагІа доагІа дагадехача; из тховсара укхаза де вІашагІдоллаш дола уззара гІулакх дааьхача хургдола сурт — вІашна урагІа даш цІи, бовбаьш нах, Іурра шо-шоаз барей денъай лезам, белхаш-надахьхъуза кхоаной, кхалнах, берш: тІаккха, цІи хьача ма чехка сарнагІа баька хаушаш бола боккхьаш дагІа кийнаш тохха «чекистaш», яхараш, «зуламо лаканаа тхо ІергдацІ» йІаш но дар доагІа бІартаг — из деррига а цу цхьан минута дукьала а хьакха дагІа тІара зулам бедача, къаьна Гини ца кхайкача валлалар ший устазга, из дахьхаваа кхадж шийга на боагІадба, аьнна.

ХІаьта, из кхадж а из тоха, из гІулакх а из де ала а йиш яцар. Бусалба дина дуьхье гІовзот вода ди да бусалба вежарашта тІаттар. Яхаш, къайлагІа кхайкадеш бер моллаш, Къаьдар-молла а волаш. Кховаллалча далла яь Іамал, ший устаза мурд а хиина, цхьа верата бийса ца йоххийташ. саг веннача-ваьннача эннара туссалуш мел кхиьна чоабол, турих хиннача массехи шера ше мел баь, нахага мел байта дала хоастам — из деррига а хилла баха кхара мо везар ма дерий тІаккха къаьнача дала яй. ХІана аьлча, цунна дохаь фу аьнна ше бусалба вежарашка дІанхайхаваргвар мурдий тхьамада Къаьдар-молла, ше вІалла а ше йа чоа дукхьале йича.

(ДІахоадалар хургда).

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ХИРОСИМА ОАЗ

39 шу хьалха доккха унзара вулам даьд тахан а тІехьа адамлена эхь хетийташ. 1945 шера 6 августа американски президента Трумэна приказатІа атомни бомбе теха хІалакъьяй Хиросима. Цул тІехьагІа кхо ди даьлча — 9 августа цу тайпара Іазаш тІаоттадаьд цхьаькха японски города Нагасакена. Атомни Іазало цу хана дуненна доал де лаьрхІача американски империализма беннагІа вІалла бейк боада 300 эзар саг совгІа нах боабаьб. ТІехьагІа американски историка Алпровита тешал даь ма хиллара, «атомни бомба тІема тороназш дІахьоккхилга эшаш хиннад американски тайпара дуне вІаштІехьдаккхара эрсий дукьала хургбоацаш совцабара».

1955 шера Хельсинке тІайийцача Дерригдунен машаре Ассамблея решенегІа 6 август массенахьа а белгалдоаккхаш да ядерни герз дехкара тІехьарча къовсама ди санна. Ерригача адамлено цу дийнахьа хьалхадоах Хиросимски машара паркерча памятника тІера дешаш: «Сатийна ваха, из кхы хургдац шоана!»

Укх шера дегІабоагІача ядерни кхерана дукьалара къовсам шоала, кхоаза чІоагІбе яхаш халъаьй тІакьехаш йола Хиросима ваз ек къаьстта шийн тайпара. 6 августа дейз 13 августе кхачанца дерригача дунен тІа чакхдаьккхад ядерни герз дехкара а атомни бомбардировкаша боабьаршарча солидарноста а тІехьарча гІулакхий хІара. Машар лорабара йола факельни шестваш, демонстрацеш, «машера вахтеш», ядерни гера дехкара тІехьарча петицеше кІел кулгаш яздайтилга, «машара маршаш», «вахара маршаш», митингаш, фестиваллаш, семинараш чакхъяьннай ерригача континенташ тІа. Цу акцешта юкъе дакъа лоацараш мел чІоагІа эргаш общественни положений болаш, тайп-тайпара политически, дина гІулакхаш леладеш боле а уж вІашагІтехаб юкъарча лозунгаша: «ДІаяха американски ракеташ!», «ДІаяха США йоалаба бадаш!», «Европах хила йиш яц керда Хиросима!», «Сопаде хьаькъал доацаш герзаш Іоадеlа!», «ДІадаккха космоса милитаризаци елга!».

Цу Дерригдунен боламера йоккха а лоархІаме а отряд — советски машара тІехьабараш. Вай мохк деррагІа къовсам лоаттабеш йоа дукха нах хІалакбеш йола ерригa средстваш, эттара хьалха ядерни герз а долаш, дІаяхара тІехьа. Аллаха тІом дІабаьнначул тІехьагІарча шерашка Советски Союзо ООН-е юкъийта оттаьй юхаоза ца могаш герзаш Іоалелга соцадара. Из тІехьашкахьа юхадерзадара, цул тІехьагІа вахара юкъера цІендаь дІадаккхара йола бІаь совгІа предложени. ХІаьта хІанзарча чоалханеча дунен халкъашта юкъерча хьале, 80-ча шерашта йолча КПСС XXVI съездо оттаьча Машара программага хьежна Советски Союзо шийгара мел доагІар ду дунен тІом ца хилийтара. хІанзарча а тІахйІагІача а тІехьений машар лорабара. Дукхаьл из дара тІаерваь я КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa К. У. Черненкос дІанхайкаь ядерни державашта юкъерча гІулакхий кодекс кийчъяран космоса милитаризаци ца яйтаран йоагІаш йола инициативаш.

ХІАМА КЪАЛКХОЛЛАРЕИ ПРОГРЕССАИ НАЬКЪАГІА

Мехкаш болх беш я дунен тІа дахача халкъий дукхала хьаьъехьара Дерригдунен конференци, цигга дакъа лоацаш ба 150 совгІа мохк, цу даьнъе Советски Союз а йолаш. Мексика столицерча форуме дувц лаьттан шера тІа бахача нахьа динамикаца лувзаленна дукха дешаш. Дунен тІа баха нах хІанз 4,7 миллиард саг ва, хІаьта уж хила тарлу хьатІайоагІа бІаьшера йолалуча хана 6 миллиардал тІех.

Конференце балха юкъе дакъа лоацарий адресагІа СССР Министрий Совето дІахьийтача хоаршала письмо тІа йоах, тахан адамлена хьалхашка латт социально-экономически, демографически. экологически тайпара, уж практически кхоачашъяра дунен тІа мел йола материальни интеллектуальни ресурсаш юкъеоза еаш йола, глобальни яра проблемаш. Аьлча кхоачам ба, дегІадоагІача мехкашка хІанз а колониализмах империалистически эксплуатацеха хІаллаттам 870 миллион тарга биззалца хьайдаа хІама доаца нах, 800 миллион дешаза бола кхийна нах, 250 миллион школе дахa торо йоаца бераш, медицински гІулеах дІа ца кхоачаш вола 1500 миллион саг волга.

Конференце трибуна тІара къамаьлаш деш дегІадоагІача дуккхача мехкий эккалаша чІоагІа критика йир йоаккхийча капиталистически паччахьалкхений, вІарра хьалха США хІанз укх сахьате цу мехкашка латта социально-экономически проблемаш дІадоахо кьаьгга гІулахь йолча неоколониалистски политикана. Цул совгІа, империалистически агрессивни гІозараца начделла кердача тайпара герзаш Іоделга тІехь-тІехьагІа дунен халкъашта тІалаттагІа доккха дукъ а хулаш латт, дунен халкъашта юкъера гІулакхашка деформаци хулаш стабильность ца хилар чІоагІлуш латт, нийсача наькъагІен демократически хьисапен уж хувцара перспективаш тІеэхаш латт.

ООН даннайша хьахоккачех дерригача дуненa тІа тІема гІулакхашка дІаухийта мел Азиян, Африкан Латински Американ дерригача мехкашкарча совокупни валови чурча продуктана нийсса я. ХІанз укх сахьате тІема гІулакхашта ассигновани еча средстваи новкъостала ахча цхьан дийнахьа дунен тІа массе моттигашкара хорш ахара лазар цІендаь дІадаккхара йола шера программа кхоачашъергъяр. ХІара шера сахьата дерригача дунен тІа тІема кийчонга дІаухийт бераш тІо дара йолча программай фонда йолча шера бюджет миссел ахча.

Мехкорча конференце решенеш хІама хьакколлара гІулакхаш кхоачашдара, наьза вахара хьалаш тоадара, социально-экономически прогресс Іалашъяра новкъостал деш хургхиларах тийшаш йолаш Советски правительства белгалдоаккхаш герзаш Іоделга соцадара тІехьара адамле тІема кхерама кІалхараккхара тІехьара къовсам чІоагІбе беш хилар. Тахан, хьалха цІаьнна чІоагІа хиннача тайпара, лоархІаме да, йоах СССР Министрий Совета хоаршала письмо тІа, паччахьалкхеи общественни дейтелий Іилмахой сийнах халкъашта юкъера доттагІалла вІашин цхьана лелаш гІулакхаш чІоагІдара. дерригача наьха керттера боккъонаш, вахара йола боккъонаш еаш хилара пайда эцаш хилар.

АМЕРИКАНСКИ КАПИТАЛИЗМАНА ЛАЗАР КХИТТАД

ВІарччача кІирагІа Уолл-стрите сатеи боацаш хиннай акцей курсаш хІара да тІехьагІа дегІаьхкай. 3-гІа августе хьатІакхоачаш Нью-Йоркски биржа барометр — Доу Джонса индекс бІарчча 87 пункт лаикъеннай. Из бахьан долаш рейгановски пропаганда йолеенна экономика кердача тайпара дегІайоагІаргья яхаш хоамаш де.

Цхьабакъда, уж прогнозаш харц хиннай. Шетта дийнахьек кІирандийнаьхе переръш аьчух тІехьагІа акцей курсаш лоххьаа йолеенай. Лохьала бахьан долаш а еннай. Оршот дийнахьа, 6 августа, США торговле министерства дІакхайкадаьд шолгІача кварталe торговле балансе дефицита хьалха мел хиина ерригa рекордаш тІехьашка а лаьна, из 28,3 миллиард долларга а кхаьчай, аьнна. Ерригa а лаьрхІача ах шера из 51,8 миллиард долларга кхаьчай. Из мел дукха ахча да хьалъкой укх баьдолчо. ДІадахача дерригa шера дефицит — цу хана из а рекорди хиннай — 69,4 миллиард доллар хилар.

Цу цифраша тІехьашка латт миллионаш болча наха тІалатта Іазаш. Дунен халкъашта юкъерча экономически тохкамий Вашингтонски института директора Бергстена лаьрхІа из хиллара торговле дефицит дегІаяр, из хьахьоках дунен рынкашкара США позицеш мелъялар, из да шинъ ази миллион бола американцаш хьабе болх боацаш бисар. Ненметтел массаза рейгановски администраци хьаллоацаш дола «Ю. С. ньюс энд Уорлд рипорт» яхар санна дола журнал а укх тайпара сатем боаца вывод на йича Іеденнадаш: «дунен тІа США-с экономически доалдара хиннача эрозел чІоагІагІа американцаш коргагІбоацаш дола хувцамаш сел дукха корадоагІаргдаш. ХІанз кхыча мехкий кампанеша Америке йоккхаш йолча хІара йиъ автомашинах цаІ хьаьо, иъе компьютерах цаІ, хІара кхо пара нега гІарсах цаІ, ерригa а хІана яц аьнна радио а телевизионни а бытовой техника».

Дунен рынкашка США вознецеш мелъяллара лоархІамегІа дарех бахьан лархІа доагІа рейгановски администраце дІадоарцадаь герзаш Іоадар а цо хьаль шера 200 миллиард доллар гаргга боарам бола паччахьалкхен бюджета дефицит а. Из ейа дІадаккхара Вашингтона банкоски процент искусственни наьхагІа лаккхьара кхыча мехкий капиталаш юкъеувз, хІаьта из а ший аргІагІа доллара куре лакхъю (Рейган Іаьдала керте латтача юкъа 50 процент лайххеннай из). Цунга хьежна дегІаух дунен рынка валютах лаьрхІача американска товарий маьхаш, хІаьта цо лохъо цар конкуренци делаяра йола торонаш. Из эттара чІоагІагІа Іатгаьш да капитализмо хьабе болх боацаш битача, къел тІаоттаьча къахьегамхошта.

Иштта, Нью-Йоркски биржера гІулакхаш хьалъайлуш а тІаккха Іолохлуш а хилар, из бахьан долаш спекулянташта пайда боалаш а тІаккха уж хІалакбеш а, — аз американски капитализм талхар, цІенхашта лазар кхиттта из хилар хьахьоккхаш хІама да.

Г. ШИШКИН.

(ТАСС).

ВЬЕТНАМ. 15 шу да доттагІалла трассагІа Советски Союзан Вьетнаман юкъе фега гІелла лелача лайнераша дІа а яха а хиъна бу. Американски агрессеш хьовсача шерашка Москва — Ханой авиатІеь тІа гІоьла доаттайра латаш хиннача Вьетнамна кединамически кхечна. ГеттагІа дукха и трасса тІа ... тІехьаллгІа ду гІулакхаш. Тахан «ИЛ-62», «ИЛ-86» яхача комфортабельни лайнерашна техникие балхамаш доаттаду ... портаахьа юкъе.

СУРТА ТІА: горад Ханой аэропорте а «ИЛ-86» яха советски лайнер.

А. МИНАЕВА сурт, ТАСС фотохроника.

Седало

XIанз къаьнача лургда вай дош

Дадена

Бераш, хIинц Iаламате базктокхаме денош дIадоладелла вай республике кхаш-ка. Уьх деноэх «КIи-марс» оал гIаигIаша.

Хьинаре къахьегаш кхедаь ахат чуэцаш латт.

ХIьте, массанена а хой шоена миш хьахинад «кIи-марса» жар? КIан марси якача цнен деноак къахинад. ДIакха-ча ширача замагIа тIа марсаце хьокхаш хилнед. Цигара хьаденад алат чуэцача денош «кIи-марс» алар.

ХIьте, алат чуэца бокхегI-чарна новкъостал деш шо а ма дий, Бераш. Цудухьа, тахан шоена кердадаха пое сона къахьегамех доле цкьадоле гIалгIай кицаш. «КIи-марса» санна къаьна де уж а.

Шоай блокноташ тIа дIаяззаде а мегаргда шоана уж кицаш. «Аьхки аьгIар, Iай кхаъ», «Аьхки кьоа кийхинчун, Iай-ай кхийхиеб», «МергIилг мергIилга тIа дехкаш мара хилац хол», «Оахаш аьнар корадаьд сардаш», «Хала дар аьле, хIинаи біу ма къоабе, аттa дар аьле, тесса ма дитае», «Хьаде хале да, дьир пеладе кхы а халагIа да», «Шалте иргьачо валар дийьад, мух ирдачо вахар кхеллад».

Иштта да, бераш тахан аз шоена кердадаха аьркIа кицаш. Нагахьа санна, къахьегамах доле кицдоаь кицаш шоашта довзе, са цIерагIа редакце хьадайта.

Шо дукхадезаш вола,
Къаьна ДАДИ.

«Вахара уйлаш».
З. ВАТЧАЕВА фотоэтюд.

ГАГИЕВ [illegible]

Низ бола гIажилг

Фальгаца кхеда
Низ бола гIажилг
Сона хьалоре,
Дошо малх, цIьвида,
Лотабергбер аз
Шаддоича коре
Шейонча наIарга, —
Из сона вIалле
Хала хургдацар-кха, —
Аз цхьацца седкъе
Хьаллотабергбер
Сийна а баьццара.
«ДIахо Iа фу дергдар
Из гIажилг бе ене!» —
Оаш сога хатта.
«Низ бола из гIажилг
Бе ене, —
Аз жоп лургда атта, —
Ше мел вов зурманш
Хьагуйвергвер аз,
ЧIондарг мел лекхар
Хьаеккергвер аз,
Фете мел аттар
Iокоаевергвер аз,
Царна са аьнар
Хозаргдар тIехкъа:
ЧIондаргех Iадам,
Кхо ца деш, тьоккъ!
Зурманий лекхар
Малхага гIетта!
Еккйта, аттIа мо,
ХIара шоай фене!
Сигала цецйоалхаш,
Оаш хазар
Оттийта гIоза.
Планете мел доле
Бераш цу хазаре
Хьаоккъоза.
Лоа санна кIай дераш,
КIор санна Iаьржа дераш,
Малх санна Iежаг1 дераш,
Дийтк санна мора дераш —
Деррига, деррига бераш
ГIаддаха кхестелда,
ВIаши кулгаш а тееш!
Берий
Дог—цIена бокам
Дуйнен тIа гIолла чакхбалба,
Белама талгIена
ДIаьоргIйолаш
Дуйнен чу мел йоле бомба,
Вай лаьттан кхал тIа
Кхы гургйоацаш
Уж бомбаш кхаметтае
гIенаь...
Тамашие низ бола
Из гIажилг
Оаш сихагI ла сона,
Ве ма!

ГОРЧХАНОВ Бадрудин.

Берал — сира бакъилг

Дерзан когаш деттеш
дадда—хьийда
Бьаьге сийрда тIир
Iолегадеш
Берал дахар седкъьалие
хьелкийде,
Сийна гаьна зоае екеш.
Лоазаш хьестера дода
шоедда санна,
ЮхадоагIаргдоацаш из
дахар.
Дисар даьга тамашие гIа
кхоме
Йитар дог чу йоаге
дошо лар
Хьаьле санна хургьац
гIозал йийла
Шинзардаргда доккхе
хинна дог,
Дайрача баь тIа
миццарбайнна хийла
АгагIа оттаргбец са
бераш ког
МоцагI санна лоацьеш
Iаьа бейсаш,
Ане фальгаша тамаш
яйтаргьац.
Шолхе дотув гIозеаьнне
хьалтувсаш,
Чаьарра санна хи чу
лечIкьаргвац
Яц аз цундухь цхьаккхе
гIайгIа, баьдда.
Доккха ираз — доккхе
вахар да.
Йицьм лургьац цIенкхе
сира бакъилг, —
Миццe къуесаш цу тIа
аагIа со.

«Хьор бола а бала мара бац йиш яц».
Н. ПЛИЕВА фотоэтюд.

КАМАЬРША ГА

АНГЛИЧАНИЙ ФАЬЛГ

ХьушагIа якаш яр цхьа хьун-Iаний га... Цунна дукха везар цхьа зIамига кIаьнк. Хьун-Iаьна болча хIара дийнахьа ухар на. Хоеа хеташ, гулдора цо гаьн тIара Iолийга гIаьнаш. Царех кIораш а дий, нанчахьа ний санна, керта тIа тулдар, шийх хьун нанчахьа хеташ, ловзар дора. Хена тIа гIолла лакхе а валае. Iаьна тикъоронех Iоолла а вале, бурчолга тIа санна хехнлора, дог Iаббелла буар Iаьаш. Цул тIехьагIа лечкъоргех ловзар уж шиъ: кIаьнки хьун-Iаьни. Лайза кIаьдвелча Iаьна Iийне тIьоесар кIаьни.

КIаьнки чIоагIа дукхабезар ший хьун-Iаьна... О, ма чIоагIа безар!

«Ма ираз долаш ба со!» — хетар хьун-Iаьна...

Бакъда, шераш дIаухар, кIаьнк воккха хулаш латтар. ХIанз Iаьно дукхахва а цхьаь дIанкухьар ший денош.

Цкъа, вIалла дага а доацача хена, гучаеьлар кIанк. ГIадбехача хьун-Iаьна аьлар:

— Хьавола сихагIа, са зIамигаварг, са тIкъоронех Iооллале, са соьмаш баа, лечкъоргех ловза сона! Дика санъердаргда вай шинне а!

— Со воккха хиннав, тоам хетац сона тIкъоронаш тIа вуала, — жоп делар кIаьнко.

Кхыдола хIамаш да сона эшараш. Цхьабакъда, уж, кхыдола хIамаш леладе, сона ахча эш. Iа мича лургда сона ахча?..

— Лургдар, хозалеташ лургдар, — доккха садаьккар Iаьно, — да-м дац сога ахча. ГIаьваш соьц мара кхы хIама дац са. ДIавца са Iаьмаш, кIаьнк, городе дIабохка уж. ТIаккха ахча хургда хьога. Хьа гIулакхаш тоалургда...

КIаьни тIаваьлар тIаккха хьун-Iаьнана, хьабаьхар ше мел бола Iаьмаш, дIабихьар уж шийца.

«Ма ираз долаш ба со!» хетар хьун-Iаьна.

Цул тIехьагIа дукха а за ьаккхар кIаьнко юха ца воагIаш.

ГIайгIано бузара берааьбар хьун-Iаьна.

Хоаш дац мел дукха лаьттар из иштта, цхьабакъда, цкъа кIаьнк юхавеча, дагагIоз хинна оагаелар ерриге га.

— Хьавола, са зIамигаварг! — йиккхар цунга, — хьавола сихагIа! Iооллале са тIкъоронех, хоахале цар тIа, бурчолга тIа санна! Тоам хургба вайна шинена а!

— Дукха да са дагалеттараш, — жоп делар кIаьнко, — йиш яц тIкъоронаш тIа гIолла кхувсале. Саг йоалва дагадехад сона, бераш, дIадоладе. ХIаьта из кхоачалургдар са цIа деларе. Хьона-м мичара могаргда сона цIа дала...

— Бокхача безамца лургдар аз хьона цIа, — бист хилар хьун-Iаьна. — Да-м вац са доалахьа цIа, цхьа тIкъоронаш мара. Уж хьа а яьхе, царех цIа де хьайна. ТIаккха деррига а дика хургда.

КIаьнко хьалъхар хьун-Iаьна тIкъоронаш. Шийна цIа дир цо царех.

«Ма ираз долаш ба со!» — хетар хьун-Iаьна.

Цул тIехьагIа кхы а дукхагIа ха яьлар кIаьнк юха ца воагIаш. Эттара тIехьа из юхавеча, сое гIадбахарех, минут хинна мара Iобожар хьун-Iаьна.

— Хьавола ухкала, са зIамигаварг, хьавола сихагIа, — оагебелар хьун-Iаьна, — ловза соца, са кIаьнк!

— Сов къавеннав со хIанз. Ловзар тоергдац сога, гIайгIане а ва со, — аьлар кIаьнко.

Лодка де безам бер са, цу тIа а хайна, гаьна дIаваха лар дуьхьа. Йиш йий хьа сона лодка дала?

— Са хи бокха а бий, цунах хьаде хьайна лодка. Са [illegible] гаьна дIаваха йиш хургья хьа. ТIаккха дIаяргьа хьа гIайгIа.

КIаьнко херх хьекха бокабар хи. Цунах лодка а даь, гаьна-гаьна дIавахар из.

«Ма ираз долаш ба со!» — хетар хьун-Iаьна...

Дукха а, дукха а ха яьлар цул тIехьагIа. КIаьнк юхавера хьун-Iаьна болча.

— Бехк ма баккхалахь, са зIамигаварг, — дIаьхха доккха са даьнкхар хьун-Iаьно, — кхы хIама дац сога хьона дала... Кхыметтел соь а бац.

— Сен эш сона уж? — [illegible] кIаьнко. — Уж баа цхьаькха церг а йисаяц са бага-м.

— ТIкъоронаш а яц са, царех хьо Iооллалургволаш.

— Низ бий са царех Iооллавала? Къавеннав со, кхьа...

— Са хи а дIабахаб лодка а хиннa...

— Хьа хин тIа вала а могаргдацар сона хIанз...

— Фу дергда цхьаькха хIама а хьона дала йиш йоацаш хилча, — юха а доккха са даьнкхар хьун-Iаьнас. — Бехк ца боаккхаш хургва-кх хьо сох, са зIамигаварг...

— Дукха хIама эшацар сона хIанза-м, — аьлар кIаьнко.

— Са корта кIайбеннаб, кIаьдвеннав со чIоагIа... ХIама эшацар, Iоха, салаIа цхьа зIаммига моттиг ийслоре...

Из хьона дала-м са мара да, гIадбахар хьун-Iаьна. — Са хенах юхейиса юхх геттара дика мегаргья къавеннача сага. Са юхха тIа салаIа.

КIаьнк Iохайра. Цунах а доккха ираз хетар хьун-Iаьна.

ДОТТАГIАЛ ЧIОАГIДЕЛАР

Вайна хов Нохч - ГIалгIайченаи Венгрерча Комаромски областан юкъе доккха доттагIал латтилга. Маьршача къахьегамо дIадоладеьд аз доттагIал. Къахьегамхошта юкъе санна, комсомольцашта, пионерашта юкъе а овлаш хийцад цо.

Со укх деношка цIавенав Венгрера. Вай республикерча кхыча берашца бутт гарг а ха яьнкхай аз цига салоIаш. Татабанья яхача городе хилар тхо хьалхагIа, комсомольски школе Iаш. Цига венгерски комсомольцашца хьоашал тессар оаха. Тха вожатеш бар мехкарий Камилла Андриянк. Шаьра хоара царна ерсий мотт. Iаламате дукха дийцар тхона цар шоай мехках лаьца. Хьалхарча шин дийнахьа боккхача хоача Iаш тIа кхар тхо лувча.

КхоалагIча дийнахьа экскурсе дигар тхо королевски дворецe. ХIанз музей я цу чу. Цул тIехьагIа шин исторически киназе а хилар тхо. Тамаш яла хоза дар дворец а киназаш а. ДIаяхача бIаьшеренашка хьалдаьд уж венгерски къахьегамхоша.

Дийца вергвоацаш дукха да тхона Венгре бIаргалайна сакъердаме хIамаш. Къувсаш деча фабрике а хилар тхо, экскурсе даха, обсерваторе а хилар седкъашка хьежаш, венгерски юртара вахар а дайзар тхона.

Балатон яхача Iам тIа уллача пионерски лагера дигь дийнахьа салеIачул тIехьагIа юха а Татабаньерча комсомольски школе дIадахар тхо. Цигара цIадаьхнар.

Массенахьа, тхо дIа мел кхаьчача, деза хьеший деш тIаэцар тхо. Гуш дар Венгрерча къахьегамхошта а, комсомольцашта а, пионерашта а Советски Союз дукха безлга. Вай республиках а дукхагIа ха довра царна. Оаха а дийцар вай мехках, республиках лаьца.

Венгрерча шийсархошца тоссаденна доттагIал кхы тIа чIоагI а даь, цIадаьхкар тхо.

ХАРСИЕВ Iиса,
МагIалбикерча № 3 йолча юкъерча школа 7-гIча классa дешархо.

Сийлахь-боккхача Котало 40 шу дузаш

ДИКА КИЙЧБЕННАБАР НАУРЦАШ

ДIадахача шоатта дийнахьа Грознерча къахьегамхошта хьалхашка Сийлахь - йоккхача Котало 40 шу дизара хетадь отчетни концерт луш бар Наурски Надтеречни районий культболхлой.

Концерта хьалхара отделении хьайиллар наурцаша. ХьалхагIа концерташ луш хиннача Шелковской Суньженски районий программашка санна Наурскерча самодеятельни артистий репертуаре а дукха дар иллеш. Укказа а къаьстта белгала яр казачий хор.

Калиновски казачий хор болх беш я 1953 шера деиз. Из я дукха ха йоацаш чакхъьяьккхача «Хоале, тоале, са хьамсара республика!» яхача телевизионни фестивала лауреат. Дукхача хана деиз цу хоре иллеш оалаш ба хIанз В. И. Ленина цIерагIча колхоза пенсионераш бола А. Ф. Ткаченко, Г. З. Карданинский, М. Ф. Ечина, А. И. Шухина, ДОСААФ-а болхло М. Иванина, колхоза бухгалтер М. Я. Титова. Хора кулгалхо ва Полутин Виктор Иванович.

Калиновский програме иштта кхалнаьха фольклорни группа а солисташ а. Чулоацам кIоарга боашхаш ладугIаш берий дег чу хьамсара уйлаш чуйоассеш безамех аьлар цар композитора Пономаренко «Снег седины» яха эстрадни «Кора тIехьа лечкъар малх» яха казачий халгьен иллеш.

Сцена тIа баьнача Наурскерча самодеятельни артистий репертуаре дар патриотически иллеш. Царех дар Алмаев Лемас дIаьнна Дагаев Валида даьхка вахарех, халкъашта юкъерча доттагIалах, машарах, дуьнецарча безамах дувцаш доле «Лов сона» яха илли.

Дувца ца дезаш дешаш а муам а берий хана дена вайна дика довзаш да «ДIа, хила дехьа» яха граждански тIема хана хара илли. Изи Краснова «Тамашийна Даьхе» яхеи иллеш геттара дика даьхар Ищерскерча кхалнаьха вокальни группо. Краснова илле дувц вай хьамсарча Даьхех, цун хханах, сийленах, бIаьсти санна хоза, паргIата моэх вай Даьхе хиларах. Вай Даьхен дика мел дар дагадохийташ, цун граждана хиларах вайта доккхах дайташ кхы а чIоагIагIа вайна деналуш хоза дийкар из илли цу мехкарашта дIаоалаш. Цу шинна а илле чулоацамца дика тоаш яр мехкарашта тIаййккха форма а: цIе хоаьнкаш, цIе водолазнаш, Iаьржа юбкаш.

Боккъал дар аьлча, хIанзалца цу отчетни концерташка хинна цхьа самодеятельность яцар Наурски яр санна репертуара тематикаца тоаши йоагIаш, хозен дикеи яь кхетамаш тIаьхкхаш.

Черникозова цIерагIча юртарча вокальни квартето даьнкар ши илли. Уж шинкъе а тIема а машара а темах даьа дуваш дар. Иштта, цар дIааьнначча Новикова «КIай дакъ» яхача илле тIа дувц тIема хиннах лаьна, столица наракхийтаяза вай моастагIчоа, кIалхарьяьккхар Москвера кIай дах. БIаьсти йоалаш керда гIа теха лаьтта, Iалам хоадеш дIаеттар из. Цу хана денз ях оаха тхраш кхераде гIертачунга,. тхоай хьамсара кIай дах оаха цхьаннеза хIадакъьйтаргьяц...

Вахар, тIом, машар, машара ха тIа этта латта советски халкъ, вай гIоса вахар, низ бола тахана Сийлахь - йоккха вай Социалистически Даьхе дагайохийташ, цунах доккхал дайташ хьамсара уйлаш дег чу йоассеш дар из илли а Николаевски станицерча вокальни группо вай мехка тайп - тайпара ханарча патриотически иллеех оттаь «Нохчалий эстафета» яха попурри а.

Кхы жанраш кIезига яле а, тайп - тайперча патриотически иллеех оттадьар наурций програма.

Наурски артисташта тIехьа сцена тIа баьлар Надтеречнера хьалой. Тайп - тайпара номераш юкъе яле а, эггара эсалагIа долча юртарча культура цIено оттае торо йолаш йола програма яр цар гойтар. ЕррагIача програма юкъера хьакъоастае мегаргйолаш дика кийчъяьи чулоацам кIоарга болаши яр Эльмурзаева Хьавас йийна «Варзарство» яха Джалил Мусай стихотворенни берий халхара группо дань джигитий халхар.

В. ВАГАПОВ.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕКА» — 450-гIа КОТАЛО

Грознерча «Терека» шийа аргIанара ловзар чакхдаьккхар цIагIа йолаш — Орджоникидзе цIерагIча стадиона тIа. Из ловзар хилар турнирни таблица тIа пхелагIча моттиге лаьттача Нальчикерча «Спартакаца». Цул хьалха Черкесскерча «Нартаца» хиннача кьовсам эо чакхбаьккхарах грознеццаша хIинц котало йоаккхарг ма йий аьнна дагадацар. Цул совгIа, хьалхарча гой юкъе ловзача хана Нальчикерча футболисташа шоай цIагIа йоккхача счетаца (4:1) эшаьяр «Терек».

ДIайолалу ловзара хьалхара тайм, грознеццаш дикка а атаке ух, кхерам тувс хьашший наIарашта, хIаьта шоай аргIагIа спартаковцаш а бIар сатийна Iеш. Бакъда, мелла кхерам тувсе а хьалхарча таймах шинна а наIарех чула ловш хилазар бургаш. Цудухьа счет 0:0 йолаш чакхйоал хьалхара тайм.

ШоллагIча таймах а иштта ловзе, цхьаккха кот ца воалаш вусе цхьаьца очко кхоачар командаца. Грознецпашта лоарIаме а дар ер ловзар, нагахьа санна укказа котало йоаккхе це ловзача 28 сеэонагIа «Терека» яьккха 450-гIа котало хулар цох. Цхьаькха цхьан хIаманца а белгала я ер сезон вай мехкахошта, июнь [illegible] ззарлагIа доле ловзар чакхдаьккхад цо.

ШоллагIа тайм а грознецаш атаке ахарца дIайоала, хIаьта а аьттув балац цар хьашашта бурган чутоха. ШоллагIча тайма ткъаьиттлагIа минута йолаелча вай мехкахочо Джунидова наIарашта кхе а нахе саьн чу хийла аьле чутох бургаш, цох хьалхара гол а хул. Цул тIехьагIа итт минут яллие спартаковций наIарашта тIакхача гIерташ сихванна воа Садаев чоал кот а тахе Iоюх хьашашта. Судьяс штрафной хьожаю. ШоллагIча тайме В. Горошинске когаметта ловзара юкъевенача Гладенийса а вратара лоацалургйоацаш а чутох из бурган. Счет 2:0 хул, грознецаш толаш а болаш.

Иштта кот а йоалаш ши очко шийна дIаяйр «Терека».

С. АРЧАКОВ.

Керда выставка

П. Захарова цIерагIча изобразительни искусствай НохчгIалгIай республиканский музей хьайийллар Сийлахьйоккхача Котален 40 шу дизара хетаь йола самодеятельни художникий выставка. Халкъа талантий 100 совгIа болх ба цига гойташ. Церна юкъе я живопись, графика, акварель, скульптура, дахчах а муIах а яь хIамаш. зIувсаш, догаица даь сурташ, кхыйола материалаш.

ВАХАР ДОВЗАШИ ТОХКАШИ

Къаьстта хьалхахIоттадарий тIехкъах да хIамаш, Х. Исаева, Р. Богатырева, Х. Кадырова, В. Перова, И. Барханоева, А. Лисица тайп-тайпара дола сурташ. Р. Профинная догаяш, кхыча авторий дахчах, воскаш яь скульптурни хIамаш.

[illegible] тIоаца лакхача профессионализма дехка да А. Басоркиний, I. Хамагулигова, А. Кузьмина, М. Воадийгова сурташ, З. Насьнова кIувсаш.

Иштта лакхача говзалца кийчъяь а Сийлахь-боккхача Дейнехка тIема хетаь И. Коновалова графически листаш, централни Россе Iалам гойташ йола цун живопись, В. Келова сурташ, В. Богатырева.

Изобразительни искусство езаш бераша бокха эстетически салоIам бергболаш дика выставка я из.

В. АБАДИЕВ.

ФЕ ХИЛА

Наьнаьшке делара боьсаний 241-ча пунта тIа яздаь даьнах дIай-сай кхувла йиш яц уж дIай-сай кхувлара лаьрхIа йолча специальни автотранспортаца мара.

Бакьда, республика юрташка цу тайпара долча гIулакхаш кIезига теркам бу.

Массехи де хьалха НГIАССР МВД ГАИ сотрудникаша рейд йир Сунженски, Ачхой - Мартановски, Урус-Мартановски, Грозненски районашка пассажираш дIай-сай кхувлара гIулакх мишта лел хьажар дуьхьа.

Вай лакхе йийцача районий дукхагIа йолча юрташка болхлой шоай балхашка дIа а юха цIа а кхувлар хоьхьаш кхуьхьача автомашинашца ду. ХIаьта уж цу гIулакха лаьрхIа тоаль а яц. ДукхагIа йолча автомашиний кузовашка Iохоаша гIендаш дац, аптекаш яц, огнетушителаш яц, шоаш автомобилаш технически тоаниза я, спидометрех пломбаш яхац.

вIаштIехьа яц кожанкара тасагаш а. Цул совгIа, боармал дукхагIа ба дIай-сай кхувла пассажираш а.

«Ханал хьалха» баьккхача ГАИ сотрудникашта бIаргеяйр цхьацца йолча гаражашка хила езачарех ахаш мара автомашинаш йоацаш, ахаш водителий шоай коашка латтар. Цкъаза йолча хана болхлой шоаш болх беш йолча моттигашка тракторашта тIехьа йийзача лафетишка кхувл. Из вIалла а де йиш йоацаш хIама да.

Веденски районе Ца-Ведено новкъа Первомайское яхача юрта совхоза «Автуринский» доалахьарча МТЗ-50 яхача тракторица В. Н. Дудаев воагIаш хиниш лоамая новкъа гIолла, тIаккха, трактора управленена доал де а ца могаш, лафет кIалтIаьххьаш цо. Цу чу баьгIача пассажирех шиъ хала човаш ль больнице вихьая.

Фе хила беза чIоагIа шин чарх йолча транспортаца леларш а — мотоциклисташ — цар бехках дукха автоавареш хул, лаха доаза имттиганаш а.

Гор. Грознерча Ленински районе мотоцикла водителa М. Н. Нирина (Грозненски мехкдаьтта института лаборант ва из) Интернациональная яхача улицах гIолла хьалводаш, управленена доал де а ца могаш, кIалтIаьххьай ший мотоцикл. Лозаваь водитель больнице дIавихьая.

ДАССР-е Раздольное яхача юрта вихаш волча пачхьалкхен номераш а йоацаш йолча мотоцикла водителa В. М. Аксюкова Грозненски районе Грозный — станица Чераленная яхача новкъа Горячеводски гув тIара Iочуводаш, ший мотоцикл сих а ль, цунна доал де ца а могаш, авари яьй. Цхьа пассажир веинав, шиннена хала човнаш яьй.

Шалински районе Шаьлийюрта юкъе цхьалнахьа а болх беш воацача В. Г. Дакаева Ленина улицах хьайвоагIаш, шийла хьалха йодача «КамАЗа» хьалха вада а венна, цунах дIа а тоссевенна, шийна тIехьашка вагIа пассажир чIоагIа лозавайтав.

ДIадахача хIара (2-ча августа денз 9-ча августа кхаччалца) НГIАССР кизнъашка 21 автоавари хиннай, 4 саг ве а вуш, 28 саг хала човнаш а еш.

НГАССР МВД ГАИ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Гоза хургаш».
9.05 — «Операшта [illegible]». С. В. Рахманинов — «Алеко». Концертни исполнени.
10.30 — «[illegible]». Художественни фильм.
12.00 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — «Юрташкара [illegible]». Документальни фильмаш: «Тоам бола ах», «[illegible]», «Радио».
15.30 — Гнесиний цIерагIча музыкально - педагогически института хилла инструментий ансамблей выступлени.
16.00 — Мультипликационни фильмаш.
16.20 — «Кердадараш». «Дмитрий Ульянов» яха документальни фильм.
17.10 — Яиш лекх халкъашта юкъерча конкурсий лауреата Н. Гаприндашвили (фортепиано).
17.25 — «[illegible]». Документальни фильм.
17.45 — «Радиостанца (Мира) иллеши халхараши».
18.15 — «[illegible] вахараш».
18.45 — «Тахан дуйнен тIа».
19.00 — «Саги [illegible]».
19.30 — Советски кино концерт.
19.50 — «Наки дельфинаши» яхача кхаь серех латтача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «[illegible]» Д. Носов.
22.35 — «Тахан дуйнен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйренара гимнастика.
8.30 — [illegible] республика заслуженни [illegible] концерт.
8.50 — «Саг [illegible]». Художественни фильм.
9.50 — «[illegible] дага чура [illegible] деноргда». Телевизионни документальни фильм.
10.20 — «Шахматни школа». «Гоазала урокаш».
10.50 — «Эрсий хьаьнал».
11.20 — Г. Ф. Гендель. Речитатива увертюра.
11.50 — Французски мотт. Хьеха 1-гIа шу.
12.00 — «Каникулаш». Телевизионни художественни фильм. 2-гIа сере. «Атланта [illegible]» (Польша).
12.55 — «Ха а ха, хьаде а [illegible]». Школьникашта йола [illegible] - дошийтара передача.
13.40 — «ХIама ца хоар — Маьлха городе». Мультипликационни фильм. 1-гIа 2-гIа серяш.
14.15 — Львовски телевидено студе программа.
15.30 — «Кердадараш».
17.20 — «Машинашца [illegible] деттара дикагIа йола приемаш». [illegible]-дошийтара фильм.
17.40 — Халкъашта юкъера обзорени (гIалгIай меттала).
17.55 — Киножурнал.
18.05 — «Нохч-ГIалгIайчоне».
18.25 — Н. В. Гоголь. «Саг йоалар». А. Шогенцукова цIерагIча Черски - Балкхарий пачхьалкхен драматически театра спектакль.
20.00 — «Вийса [illegible] шун, бераш!».
20.20 — СССР мотоспортах йола чемпионат. Талламара передача.
20.50 — «[illegible] Советски [illegible]». Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Гарцог [illegible]». Телевизионни музыкальни фильм (Венгри).
22.00 — «[illegible]». Документальни фильм.
23.10 — «Кердадараш».

15 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Халкъа [illegible]». Телевизионни обзорени.
9.20 — «[illegible] — [illegible]».
10.20 — «Наки дельфинаши».

Телевизионни художественни фильм. Хьалхара фильм.
11.30 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Саги Iалам». Телевизионни документальни фильмаш «[illegible]», «[illegible]».
15.40 — «Тха корреспондента дуйне».
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — Школьникашта — концертни зала.
16.55 — «Массанехьа йола стадион».
17.25 — Мультипликационни фильмаш.
17.50 — Литературни къамелаш. Советски [illegible] Ерригсоюзни съезда 50 шу дизарга.
18.45 — «Тахан дуйнен тIа».
19.00 — «Кагирлоайн дуйне».
19.40 — «Наки дельфинаши» яхача телевизионни художественни фильма премьера. ШоллагIа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Космосе байна вахар», «Салют-7» — «Союз» яхача орбитальни комплексца космонавташ В. Джанибеков, С. Савицкая, И. Волк космосе бахарах йола хроника.
22.05 — «Малм-84».
23.00 — «Тахана дуйнен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйренара гимнастика.
8.30 — Яиш лекх «Новатор» яхача гIишлонхой культура Цен духовой оркестра концерт.
8.55 — «Гоззанча». Телевизионни художественни фильм.
9.50 — Централни телевидени Ерригсоюзни радион йоккхача берий хора концерт.

10.35 — «Следователь» яха документальни фильма премьера.
10.45 — «[illegible] вахари».
11.15 — «[illegible] школе». Телевизионни журнал.
11.45 — «ХIама ца хоар — Маьлха городе». Мультипликационни фильм. 3-гIа 4-гIа серяш.
12.30 — «Каникулаш». Яиш серех латта телевизионни художественни фильм. 3-гIа сере — «Деррига а [illegible]».
13.15 — Немецки мотт. Хьехка 2-гIа шу.
13.40 — «Вахар чу [illegible]».
14.30 — Коми АССР телевидене программа.
15.30 — «Кердадараш».
18.00 — «[illegible] бахьан а [illegible] санна» (гIалгIай меттала).
18.15 — Киножурнал.
18.25 — Яхаь лелнача коллективашка. Нохч - ГIалгIай транспортни управлени (гIалгIай меттала).
18.55 — Справочни телевизионни стол.
19.05 — «Нохч - ГIалгIайчоне».
19.25 — Пачхьалкхен Московски хора концерт. Художественни кулгалхо — СССР халкъа артист В. Соколов.
20.00 — «Вийса дахьъала хийла шун, бераш!».
20.20 — «[illegible]».
20.50 — «[illegible]». Фильм-концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — Сийлахь - йоккхача Котален 40 шу дизара. «[illegible] хьама» яха художественни фильм.
22.30 — «Кердадараш».

ДЕШАРА ЦIЕРАГА КИЙЧЛУШ

Грозненски районе чанхдолаш латт керда дешара шерага кийчо елга. Дика кийчо ярца белгалъяьннай Гикаловски, Йоккхача - АтагIара № 3 йола, Чишкера, Долински юкъера школаш, Пионерскера бархIшера школа. Царна ремонт еча доккха дакъа а лаьцар, гIо а дир ученически бригадаша. Юстара латтанаар шефаш а — «Атагинский» совхозеи Грозненски газ чакхйоахача заводеи коллективаш.

Уххаза ве йиш я школьни реформа кхоачашдьара доста-магIа даь юкхьанцара белхаш а. Масала, Долински юкъерча школе, Садовое, Алхан-Кала яхача юрташкарча школашна хьаьй профориентаце кабинеташ. ВIашагI а елла района боахамашка къахьегаш я 34 ученически производственни бригада. ЕррагIача школашка чакхъяьккхай школьни реформа хетаь берий дай-нанай собранеш. ХIанз Йоккхача - АтагIа хьалъяь йоалаш латт 624 моттиг йола керда школа, уххаза дешаргдола бераш Iохоаргда сийрдача классашка, царна лаьрхIа хургья актови а, спортивни а зал, библиотека, столови, мастерскеш.

Культура хоамаш

ЦхьоалагIча сентябре районa школашка керда дешара шу дIадолаздергда 21 эзар школьнико.

А. РАШИДОВ.

КЕРДА КИНИЖКА

Укх деношка Нохч - ГIалгIай книжни издательстве эрсий меттала арадаьннад нохчий литература лард еллача Бадуев СаIида керда книжка. Из оттадаьр а Бадуев СаIида вахара а кхоллама а лаьнкхах лаьца вступительни статья лаьхьар а поэт Сулаев Махьмад ва.

Цу книжкана юкъеяхай поэзе, проза, драматургие произведенеш. Иштта, цига я «Пачхаьа ханага», «Йина», «Мехкдаьтта», «Лоай» яха стихотворенеш, «Партизанаш» яхача поэма «Дак вой» яха цхьа дакъа. Уж эрсий меттала яьхараш ба эрсий поэташ - переводчикаш В. Жак, М. Голодный, Д. Осин, С. Поделков, В. Бутаевский.

Проза произведенешта юкъеяхай «Вешто», «Цера лоем» яха повесташ, «Бекхи» яха дувцар. Кинжка [illegible] я С. Бадуева эттара дикагIа йола «ПаьтIамат» яха драма а.

Проза а драма а эрсий меттала яьккхар а ве В. Кауров.

Хаоттсам

Тахан республике гIоален Грознеи кIезиг - дукха моржаш а йоалаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьехкаш хилен фегара температура республике 27—32, Грозне 29—31 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш моржаш а йолаш, юхь-юкъе догIа а делхаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьехкаш хилен фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 23—28 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бахкамхоана секретара — 2-84-88; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленности транспорта — 2-85-01; юрта боахама — 2-47-84; культуре — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00164. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3515.